

De hooiplukkers van Lochem

door P. de Zeeuw J. Gzn.

**DE HOOIPLUKKERS VAN
LOCHEM**

P. DE ZEEUW J. GZ.N.

DE HOOIPLUKKERS VAN LOCHEM

Met illustraties van Kees van Lent

TWEEDE DRUK

UITGEVERIJ G. F. CALLENBACH B.V. - NIJKERK

ISBN 90 266 4379 9

1. ROEL VUNDERINK BRENGT GEEN MOOIE BOODSCHAP

Toen Harm met de geit bij het molenhuis kwam, merkte hij dat moeder bezoek had. Nou ja, bezoek. Hij zag door de kleine ruitjes Roel, de knecht zitten. Zo'n gewichtige visite was dat nu ook niet. Harm maakte althans niet de minste haast. Hij bracht de geit naar het kleine stalletje in de schuur en stopte een flinke wis hooi in de ruif. Ziezo, Mieke kon weer vooruit. Overdag graasde ze langs de berm van de weg, buiten de Smeepoort. Harm moest haar dan een paar maal per dag gaan verzetten, omdat zij het plekje waar ze was vastgezet kaal had gevreten en iedere avond moest hij haar ophalen en naar huis brengen. Maar voor die geringe moeite hadden moeder en hij dan ook altijd volop heerlijke geitemelk.

Wat zou die Roel Vunderink nu bij moeder moeten, dacht Harm, de vent is toch de hele dag op de molen aan het werk. Me dunkt, dan heeft hij toch gelegenheid genoeg om moeder iets wat zij noodzakelijk weten moet te vertellen.

Harm woonde met zijn moeder op de korenmolen van Lochem. Deze molen stond niet ver van de Smeepoort op de hoek van de Zuider- en de Oosterwal.

Moeder huurde de molen van het stadsbestuur en Roel Vunderink deed het werk. Dat was zo gebleven ná vaders dood. Toen in 1582 de stad Lochem door de Spanjaarden belegerd werd, had de molenaar Hessel Hovelink trouw geholpen met de ver-

dediging van de stad. Hij had zijn leven gegeven voor het vaderland, evenals zijn vader, de oude Harm, die in 1568 bij Heiligerlee gesneuveld was. Toen de Lochemers tijdens het beleg een uitval deden, was Hessel meegegaan, doch niet weergekeerd. Zijn knecht Roel was wel in de stad teruggekomen en vertelde dat zijn baas was gesneuveld. Zo was moeder Lummigje weduwe geworden. Och, Harm had daarvan toen nog geen weet. Hij was pas vier jaar en had zijn vader dus nooit gekend.

Omdat Roel een bekwame knecht was, kon de weduwe Hovelink op de molen blijven wonen. Zij hoopte het vol te kunnen houden tot Harm groot was. Die kon dan zijn vader opvolgen en zijn grootvader. Want de oude Harm had ook al op de molen gewoond.

De jongen liet intussen Mieke flink drinken, daarna molk hij haar. Dat was elke avond moeders werk, maar nu moeder bezoek had, kon het wel eens laat worden. Ze kon het zelfs wel helemaal vergeten. En Harm was te veel dierenvriend om Mieke te laten lijden voor een bezoek van Roel.

Met een teil vol schuimende melk ging Harm naar binnen.

„Hallo Roel,” zei hij, toen hij binnenkwam. En tot vrouw Hovelink: „Ik heb Mieke maar gemolken, moeder, dat is zeker wel goed? 't Beest blaatte zo!”

„Heel best, Harm, heel goed. Maar kom er nu eens even bij zitten, jongen, want het bezoek van Roel geldt ook jou.”

„Geldt dat mij?” vroeg Harm verwonderd. „'t Gaat toch zeker over de molen? Daar heb ik toch niets mee te maken, moeder?”

„Meer dan je denkt, Harm, luister maar. Roel zal het je zelf wel vertellen.”

Nieuwsgierig keek de jongen naar de knecht. Wat zou die kerel hem te vertellen hebben? Harm hield niet erg van Roel. Zeker, hij hielp hem nu en dan bij het werk in de molen. Dat moest hij van moeder. Maar, hij lustte Roel toch niet. Die vent was hem

veel te stiekem. Je wist nooit wat je aan hem had en daarom bleef Harm hem zoveel mogelijk uit de weg.

Maar nu zaten ze aan dezelfde tafel.

„Nou, vertel maar op, Roel,” zei de jongen op een onverschillige toon. „Ik ben nieuwsgierig naar wat je me te vertellen hebt!”

„Voor mij is het een leuke boodschap,” begon Roel. „Maar voor jullie niet zo, ha-ha,” lachte hij. „Kijk, de zaak zit zó: ik word molenaar hier en jullie moeten het molenhuis verlaten. Dat is dunkt me, kort en krachtig en héél duidelijk gezegd.”

Harms mond viel open van schrik. Als hij op dat ogenblik een tik van een molenwiek had gekregen, zou hij niet harder hebben kunnen schrikken. „Maar dat is toch zeker een flauwe grap, Roel?” bracht hij eindelijk uit.

„Nee, om de deksel niet!” klonk het ruw. „Dat is volle ernst, jochie. Het komt hierop neer, dat we gewoon ruilen, hè. Jullie gaan in mijn huisje wonen in de Brouwerssteeg en ik kom in het molenhuis. Voortaan ben ik de molenaar van Lochem. Maar ik wil je moeder niet helemaal zonder inkomsten laten en daarom wil ik jou hebben als knechtje. Je kunt dan een halve gulden per week verdienen en ik vind dat ik dan heel royaal ben, want dat is een flink loon.”

„Ik ga immers nog op school, hier, in het Grote Convent aan de Zuiderwal!”

„Ja, ja, dat weet ik wel, maar dat is dan afgelopen. Wat het zwaarste is, moet ten slotte ook het zwaarste wegen. Jij gaat van school af en wordt mijn molenknechtje!”

„Moeder!” begon Harm. „Zegt u toch eens wat. Gaat dat nu zó maar? Vindt de burgemeester dat goed?”

„De burgemeester?” lachte Roel. „Of die het goed vindt. Het bevalt hem al lang niet dat een vrouw in de stadsmolen woont. De pastoor van Zutphen en de wachtmeester hebben een goed woordje voor me gedaan en dat heeft flink geholpen.”

„Wat hebben die kerels met onze molen te maken?” beet Harm.
„Ho, ho een beetje, kereltje. De pastoor en de wachtmeester zijn
voornaamse lui en daar luistert de burgemeester graag naar.”

„Ik vind het een groot schandaal!” viel Harm uit. „Grootvader
is hier molenaar geweest, vader ook en later zou ik molenaar
worden. Dat hebt u mij altijd verteld, moeder!”

„Zeker, Harm, en ik dacht vast dat dit ook zou gebeuren, maar
nu komt Roel daar opeens tussen.”

„Da’s gemeen van je, Roel. Hoe durf je mijn moeder, die weduwe
is, van de molen te jagen? Vader is gesneuveld bij het verdedigen
van de stad. Als dat niet was gebeurd, zat hij nu nog op de molen.
Is dat nu de dank voor het offer van zijn leven? Moeten nu zijn
vrouw en zijn jongen weggejaagd worden?”

Harm begon hoe langer hoe harder te praten. Het was hem goed
aan te zien dat hij zich verschrikkelijk opwond.

Daarom trachtte moeder Lummigje hem te kalmeren. „Maak
jij je nu niet zo boos, Harm,” zei ze. „Misschien krijgen we later
wel kans om de molen terug te nemen. Het werk begon me wer-
kelijk wat zwaar te vallen. Een vrouw alleen moet je denken.”

„Ik ben al twaalf jaar, moeder,” verdedigde Harm zich. „Nog
even, en ik zou best molenaar kunnen worden!”

„Psstt, hoor zo’n piepkuiken eens!” spotte Roel.

„Houd je mond, Roel!” klonk het streng uit moeder Lummigjes
mond. „Laat die jongen vrij zeggen wat hij op zijn hart heeft.”

„Ik wou zeggen,” ging Harm verder. „... Vader is gesneuveld
in 1582, is ’t niet, moeder?”

„Ja zeker, Harm, dat is zo. Maar wat wil je daarmee zeggen?”

„Wel, nu is het 1590. U hebt dus al acht jaar de molen alleen
gedreven.”

„Met mijn hulp toch zeker!” kwam Roel ertussen.

„Goed, met jouw hulp, da’s duidelijk. Wat wou jij dan, vent?
Dat moeder de zakken met koren naar de zolder droeg? Dat is

toch zeker onmogelijk? Ik wil maar zeggen; moeder heeft nu acht jaar de zorg voor de molen gehad en het is altijd goed gegaan."

„Behalve dat ze lelijk achter is met de betaling van de huur aan de stad." Roel grijnsde terwijl hij dit zei.

„Moeder!" zei Harm.

„Ja zeker, jongen, 't is waar wat Roel zegt. Maar ik hoopte de achterstand binnenkort te kunnen inhalen."

„Dat zou je niet meegevallen zijn, vrouw Hovelink," zei Roel, „want feitelijk moet je de huur vooruitbetalen, vergeet dat niet."

„Dat heb ik nooit gekund en dat hoefde ook niet, Roel!"

„Jawel, zo zijn de voorschriften. Ik heb nu zelfs twee jaar huur vooruitbetaald!"

Er viel een stilte toen de knecht dit gezegd had. Het was aan Roels gezicht te zien dat hij er zelf van schrok.

De weduwe Hovelink keek hem verbaasd aan. „Hoe kwam jij opeens aan zoveel geld, Roelof Vunderink?" klonk het streng.

„Je kunt dat van het loon dat je bij mij verdiend hebt nooit hebben overgehouden!"

Roel zag zijn kans en haakte onmiddellijk op haar woorden in. „Nee, da's nogal glad, vrouw Hovelink," zei hij. „Het was gewoon een hongerloontje dat ik hier al die jaren heb verdiend. Ik kon er vrouw en kinderen ternauwernood van onderhouden. Eigenlijk was het een schandaal dat je me zo weinig betaalde. Maar ik heb altijd gedacht: och, ze is een arme weduwe, ze zal niet meer kunnen betalen. En daarom zei ik er nooit iets van. Afijn," ratelde Roel door, „daaraan zal dan nu een eind komen. Ik word nu zelf molenaar en daardoor zal ik aardig wat meer verdienen. Reken maar dat Roeltje zijn best zal doen!"

„Dat geloof ik graag, Roel. Maar nu heb je met al je gebabbel mijn vraag nog niet beantwoord. Hoe kwam je opeens aan zoveel geld?"

Nu sloeg de knecht een brutale toon aan. „Mens,” zei hij, „daarmee heb jij toch zeker niets te maken? Ik vraag toch ook niet om eens in jouw beurs te mogen kijken?”

„Dat mag gerust, Roel, want er zit niets in, net zomin als in jouw beurs. We waren allebei arm en moesten met hard sjouwen door de wereld komen. Daarom is het mij een raadsel hoe jij nu zo opeens twee jaar pacht voor de molen kunt betalen. Daar zit wat achter, Roel, dat praat je mij niet uit mijn hoofd!”

„Zo, zit daar wat achter? Nou, als dat zo is, zal ik het jónu nog niet aan je neus hangen, begrepen? Ik ga er vandoor. Mijn boodschap heb ik gedaan en om dit nog eens kort te herhalen: je gaat op 1 juli in de Brouwerssteeg wonen in het huisje, waarin ik nu zit. En ik kom per 1 juli op de molen te wonen. Zó heb ik het met de burgemeester afgesproken en zó gebeurt het ook. Je kunt hier geen dag langer blijven wonen, want ik heb grote plannen. Ik ga een koe houden en een aantal geiten en ik moet dus zorgen dat ik vóór de winter voldoende hooi in huis heb!”

„Een koe houden?” klonk het vragend.

„Ja zeker, Lummigje Hovelink, een koe, dat hoorde je goed.”

„Maar een koe kost geld, Roel!”

„Weet ik wel. Een beste koe kost me bijna veertig gulden, maar wat zou dat?”

„Niets! Alleen begrijp ik alweer niet hoe jij aan die veertig gulden komt. 't Is me nogal geen kleinigheid, veertig gulden. 't Is gewoon een kapitaal!”

„Je komt er vast niet eerlijk aan, lelijke molendief,” gooide Harm er nu opeens uit.

„Harm, wil jij je mond wel eens houden?” bestrafte moeder Lummigje haar jongen.

„Vrouw Hovelink, ik laat me niet voor dief uitmaken, dat begrijp je zeker wel, hè?” vroeg Roel.

De vent werd kwaad, dat zag ze duidelijk aan het rode hoofd

dat hij kreeg. Die Harm ook met zijn onbekookte praat. En ze probeerde de opkomende drift te sussen: „Kom, kom, Roel, dat moet je nou niet zo zwaar opnemen, man. 't Is maar jongenspraat, moet je denken.”

„Jongenspraat? Dat zeg je. Maar ik denk dat je het goed eens bent met wat Harm daar zei.”

„Wat de molen betreft wel, dat wil ik je wel eerlijk zeggen, Roel. 't Is alles behalve netjes om een weduwe haar broodwinning te ontnemen. Maar je gaat je gang maar, man. Er is een rechtvaardig God in de hemel. Hij heeft gezegd dat hij de Man der weduwen en de Vader der wezen wil zijn. En op Zijn woord vertrouw ik.”

„Houd alsjeblieft je vrome praatjes voor je, vrouw Hovelink. Daar ben ik niet van gediend, dat weet je best. Ik zeg maar zo: zaken zijn zaken en daar komen geen vrome praatjes bij te pas en die hebben met je geloof niets te maken. Geloven doe je in de kerk!”

„Zo, denk jij er zó over. Nou, je zult wel ondervinden dat je het mis hebt. Ga nu maar gauw mijn huis uit. Ik weet nu, waaraan ik me heb te houden en ik zal ervoor zorgen dat het in orde komt. Maar ga nu alsjeblieft.”

„Als 't mijn tijd is!” klonk het brutaal. „Ik ben nog niet klaar met die rekel daar. Je hebt gezegd . . .”

„Dat je een molendief bent, nou, en dat ben je ook, oh!” gooide Harm eruit.

„Harm dan toch!”

„Dat zul je terugnemen, aap van een jongen!” briede Roel, terwijl hij van zijn stoel opsprong en op Harm toe liep.

Harm had dat zien aankomen en was al halverwege de ladder, die naar de zolder leidde. En vandaar klonk het nog eens sarrend: „'t Is waar wat ik gezegd heb! Je bent een lelijke molen-

dief en misschien ben je nog veel meer, maar dat zullen we later wel te weten komen!"

„Nou sla ik je dood!" brulde Roel. En meteen liep hij tegen de ladder op. Maar Harm was al op de zolder en juist toen Roel met zijn hoofd het trapgat had bereikt, viel het zolderluik met een slag dicht, precies op het hoofd van de molenaarsknecht.

„Au!" brulde Roel, die een gevoelige klap op zijn hoofd kreeg.

„Kom hier, schelm, dan zal ik je tot mosterd malen!"

„Kom jij maar!" werd er van de zolder geroepen.

Het scheen dat Roel aan die uitnodiging gehoor wilde geven, althans hij begon tegen het luik te drukken. Maar hij kon het met geen mogelijkheid omhoog krijgen. Daar zorgde Harm wel voor. Hij was met zijn volle gewicht op het luik gaan zitten en daardoor was hij veilig voor de woedende man. Toen dit een poosje geduurd had, maakte vrouw Hovelink een eind aan de vertoning.

„Zeg Roel," zei ze, „zou je je verstand nou niet eens gaan gebruiken? Je kunt net zolang op die ladder blijven staan als je wilt, maar Harm komt toch niet van dat luik af, voordat jij weg bent. Wees de wijste en ga naar huis, Roel."

„'t Zal wel moeten!" bromde Roel. „Maar laat die bandieter maar op rekenen dat ik hem krijgen zal. Hij is met Roel Vunderink nog niet klaar, dat verzeker ik hem. Enne . . . wat ik straks gezegd heb, vrouw Hovelink, gaat niet door, hoor. Dat begrijp je toch zeker wel? Het spijt me erg voor jou, mens, maar Roel is niet gek. Zo'n jongen als Harm wil ik niet als knecht op de molen hebben!"

„Da's jammer, Roel. Ik zal het hem zeggen. Dit kan er nog wel bij. Je hebt je tegenover mij niet van je mooiste kant laten zien en nu komt dit er nog bij. Je moet maar weten wat je doet."

Roel schaamde zich toch wel een beetje, toen vrouw Hovelink zo sprak. Hij stond wat over de buil op z'n hoofd te strijken,

kreeg een kleur en probeerde zo gauw mogelijk het huis van de weduwe te verlaten.

Toen hij weg was, riep Lummigje Harm naar beneden. „Hij is weg,” zei ze. „Je kunt nu gerust van de zolder komen. Maar ik moet je dit zeggen, Harm: je hebt dom gedaan, jongen! Nu heb je in Roel een geduchte vijand. Hij wil je zelfs niet meer op de molen hebben!”

„Blij toe!” flapte Harm eruit. „Ik zou bij zo’n vent toch niet willen werken. Geloof u, moeder, dat hij eerlijk aan dat geld gekomen is? Nou, ik geloof er niets van. Ik hoop dat het nog eens uitkomt wat voor een streek hij heeft uitgehaald.”

„Dat hoop ik ook, Harm. Maar voor ’t ogenblik zitten we lelijk in de zorgen. We moeten van de molen af en dat betekent dat we geen inkomen meer hebben. Jij zult van school moeten komen en aan het werk. Trouwens, ik zal zelf ook moeten gaan werken. Och, och,” zuchtte ze. „Wat zou alles toch anders zijn

als je vader niet gesneuveld was. Dan konden we rustig op de molen blijven en zou Roel het hart niet gehad hebben om zo'n streek uit te halen."

„Wacht maar!" dreigde Harm. „Die vent komt nog wel eens in de Blauwe Toren ¹ terecht."

„Foei Harm, je mag je naaste niet het slechtste toe wensen," vermaande moeder Lummigje.

„Die vent wel!" hield Harm vol.

¹ De Blauwe Toren was de zetel van de schout, binnen en buiten Lochem, en tevens de gevangenis.

II. „JE VADER WAS EEN SLIMME MAN, HARM!”

Roel Vunderink had zijn zin doorgedreven. Hij was op 1 juli verhuisd naar de molen en de weduwe Hovelink had met Harm het huisje betrokken in de Brouwerssteeg.

In haar narigheid was het goede mens nog naar dominee Sigelius gegaan, om hem haar nood te klagen.

Ds. Sigelius was zeer begaan met het lot dat vrouw Hovelink had getroffen en hij was nog voor haar naar het stadhuis gegaan om met de burgemeester te spreken. 't Had allemaal niets geholpen. De burgemeester stond op het standpunt dat de stadsmolen door een man moest worden beheerd. Een vrouw kon dat niet, dat bleek immers genoeg uit het feit dat weduwe Hovelink niet op tijd de pacht kon betalen? Met Roel zou dat veel beter gaan, die had maar even twee jaar vooruitbetaald.

De zaak bleef dus zoals Roel had gezegd. De predikant had gezegd dat de diaconie haar wel helpen zou, maar daarvan wilde Lummigje niets weten.

„Ik ben nog jong genoeg om zelf mijn brood te verdienen, dominee,” had ze gezegd. „Met Gods hulp zal ik er wel komen. Harm wordt ook groter en kan nu meehelpen, al is het jammer dat hij nu niet meer naar school zal kunnen.”

En ze had woord gehouden. Ze ging elke dag uit werken en Harm deed hier en daar karweitjes, die ook wat opleverden. Maar hij liep die zomer platjebarg¹ en de kost was ook tamelijk

¹ Blootsvoets.

schraal. 's Morgens aten ze pannenkoeken van boekweitmeel, 's middags erwten of bonen, een enkele keer soep met brood, en 's avonds pap. De geit hadden ze kunnen houden en dat was nog een groot geluk, want de pap werd nu gekookt in de vette geitemelk en dat was heel voedzaam.

's Avonds zaten moeder en zoon genoeglijk bij elkaar in het kleine huisje en rustten uit van het werk dat ze overdag hadden verricht.

Op een avond vroeg Harm: „Moeder, hoe komt het toch dat vader gesneuveld is? Hij was toch molenaar hier in Lochem? Met grootvader stond de zaak heel anders. Die is meegetrokken met het leger van graaf Adolf en toen bij Heiligerlee gesneuveld. Maar vader was toch geen soldaat?”

„Nee jongen, je vader was geen soldaat. Maar daarom kun je toch wel sneuvelen. Jij weet daar niets van, want je was nog maar vier jaar, toen het gebeurde. Dat was tijdens het beleg in 1582. De Spaanse bevelhebber Verdugo heeft toen met een groot leger onze stad omsingeld.”

„Maar hij heeft Lochem toch niet gekregen?”

„Nee, gelukkig niet. Maar o, het heeft zo weinig gescheeld. Eerst ging het nog wel. We hadden een aardige voorraad voedsel in de stad. Doch dat begon al spoedig te minderen, dat kun je begrijpen. Elke dag moest er wat zijn en nieuwe voorraad kwam er niet bij. We kregen honger, Harm. Ja, jij niet, hoor. Ik zorgde er wel voor dat jij altijd je buikje nog rond kon eten. Het kwam ten slotte zover dat we de paarden die in de stad waren, gingen opeten. De varkens waren al lang geslacht, dat begrijp je. Er was nog één groot, mager varken in de stad.”

„Waarom aten ze dat dan ook niet op?”

„Dat zal ik je vertellen. De Spanjaarden mochten natuurlijk niet weten dat we zo'n honger hadden. We wilden het laten voor-

komen alsof we hier nog overvloed van voedsel hadden. En om die schijn op te houden, moest dat magere varken dienst doen. Het beest werd om de andere dag dicht bij de stadsmuur gebracht en daar hard aan zijn oren en aan zijn staart getrokken."

„Da's beulen!" viel Harm uit.

„Ja zeker, ik vind het ook niet mooi, maar 't moest. Het gevolg was dat het dier vreselijk begon te schreeuwen. We hoopten dat de Spanjaarden zouden denken dat er weer een varken werd geslacht. Een poosje later werd hetzelfde spelletje gespeeld bij een ander deel van de muur en zo ging dat een keer of vier, vijf. Als die exercitie was afgelopen, deed men het dier weer in zijn hok. Het had dan een dag rust, daarna werd het weer meegenomen om te schreeuwen."

„'t Was toch wel slim bedacht," vond Harm ¹.

„Dat was het zeker, maar wat je vader deed, was niet minder slim. Je begrijpt dat er al lang geen koren meer in de stad was. Nog wel wat weit dat hier en daar bij de bakkers lag opgeslagen. Koren was er echter niet meer en de molen had rust. Je vader kwam evenwel op een slim idee. Op zekere dag, toen er een stevige bries stond, liet hij alle zakken, die hij in de molen had liggen met zand vullen en toen begonnen hij en Roel onophoudelijk die volle zakken op en neer te laten. De molen steekt hoog boven de stad uit, zodat de Spanjaarden dit vanuit hun legerkamp heel goed konden zien en wel tot de overtuiging moesten komen dat er nog meel genoeg in de stad was" ².

„Moeder, wat was dat knap bedacht van vader!" riep Harm, terwijl hij zich op de knie sloeg van pret. „Ik wist niet dat ik zo'n lepe vader heb gehad. Hè, ik wou dat ik ook zo slim was! Wat zou ik de Spanjaarden dan lekker te pakken nemen!"

„Wie weet, jongen..." lachte moeder Lummigje. „Maar de

¹ Historisch.

² Historisch.

slimheid van je vader heeft niet veel geholpen. De Spanjaarden bleven rustig om de stad liggen en het zag ernaar uit dat we ten slotte door de honger tot overgave gedwongen zouden worden.”

„Maar nu hebt u me nog niet verteld hoe het mogelijk was dat vader sneuvelde. Daar ben ik nu juist zo nieuwsgierig naar.”

„Wacht maar, jongen, dat komt nog. Ik wou daar nu juist over beginnen te vertellen. Op zekere dag ging er een trommelslager door de stad, die op alle hoeken van de straten een boodschap voorlas van de vroedschap. De regering van de stad riep vrijwilligers op om een uitval te doen. De graven van Hohenlo en Nassau waren met een groot leger verschenen om de stad te ontzetten. Kolonel d'Alleyn, een Fransman, een heel dappere kerel, trok met zijn regiment naar een schans van de vijand, die tegenover de Molenpoort lag. Het was de bedoeling dat de burgers van Lochem nu tegelijk vanuit die Molenpoort een uitval deden. Op die manier zou de vijand tussen twee vuren komen te zitten. Nou, je begrijpt dat je vader er dadelijk bij was om zich te melden. „Vooruit Roel!” zei hij, „hier op de molen hebben we tegenwoordig niets te doen. We zullen helpen de vijand te verdrijven, jongen. Zoveel te eer kan onze molen weer draaien!” „Roel had niet veel zin, dat zag ik wel. En hij had wel een beetje gelijk, want het was een heel gevaarlijke onderneming. Ik probeerde nog om het je vader uit zijn hoofd te praten, maar dat was aan dovemans deur geklopt, dat begrijp je.”

„Nou moeder, vader had zeker schoon gelijk!” vond Harm. „Als er vandaag vrijwilligers werden opgeroepen, zou ik óók mee willen doen!”

„Laat me niet lachen, Harm,” zei moeder Lummigje. „Wat zou nu een jongen van twaalf jaar tegen de Spanjaarden kunnen beginnen?”

„Dat weet je nooit, moeder. De broers van David dachten dat ook, maar óf David die reus Goliath verslagen heeft.”

„Nou zeg, maar jij bent Dávid niet!”

„Dat weet ik wel, maar de Spanjaarden zijn ook geen réuzen. En vertel nu eens verder, moeder, hoe ging het toen met die uitval?”

„Wel, zoals ik al zei, was vader dadelijk bereid mee te doen en toen moest Roel vanzelf wel volgen. Er waren heel veel mannen, die zich als vrijwilligers meldden en ik stond bij de Molenpoort, toen dat kleine legertje de stad uit trok. Ik zag je vader in het voorste gelid lopen. Hij zag mij ook en we zwaaiden nog naar elkaar. Hij lachte zo vrolijk tegen me. Och heden, dat is het laatste wat ik van hem gezien heb . . .”

Moeder Lummigje begon te huilen.

„Toe moeder, maak je nu niet van streek. Hoe ging het toen verder?”

„Och Harm, het was zo verschrikkelijk. Ik zei immers al dat ik je vader nooit weer gezien heb. Die lach en dat zwaaien zijn 't laatste geweest . . .”

Moeder wachtte even. Toen zij zich zelf weer meester was, ging zij verder met vertellen.

„Er is die dag hard gevochten en de Spanjaarden verloren hun schans. Ook de mannen van d'Alleyn vochten als leeuwen en zodoende gelukte het om ondertussen de brug over de Berkel, die stuk was, te herstellen en daarover reden diezelfde dag nog wagens vol levensmiddelen de stad binnen. We hadden ineens weer eten genoeg. De nacht die daarop volgde, werd er doorgevochten. Zodoende gelukte het nog twee schansen van de vijand te overmeesteren. Maar in die nacht moet het gebeurd zijn. Tenminste, zo vertelde Roel me. Hij kwam de volgende middag met vele andere vrijwilligers terug. Er waren verscheidene Lochemers gesneuveld en daarbij behoorde ook je vader. De baas was veel te driftig, vertelde Roel. Hij had hem nog gewaarschuwd en gezegd dat hij niet zover naar voren moest dringen. Maar je vader had een onstuimige aard en hij was een goed

vaderlander. Hij kon de Spanjaarden niet zien of luchten. „Die kerels horen hier niet,” zei hij vaak, „laten ze in Spanje blijven. Dit is ons land en ze hebben hier niets te maken!” Ja, zo was je vader, Harm!”

„Fijn!” zei Harm, „ik ben er trots op, moeder, dat vader zo dapper was. Als ik groot ben, zal ik even dapper zijn, want ik heb net zo'n grote hekel aan de Spanjaarden als vader.”

„Wees maar voorzichtig, jongetje,” waarschuwde moeder Lummigje. „De Spanjaarden zijn er nog altijd en het kan best eens gebeuren dat je er nog mee te maken krijgt.”

„Ik wou het, moeder,” zei Harm. „Wat zou ik erop slaan. Ik zou zeggen: die klap is voor mijn grootvader en daar heb je er een voor mijn vader!”

„Nou, nou, Harm, bedaar nu maar wat, hoor. Je bent nog maar een jongen van twaalf jaar, dat moet je niet vergeten. Je bent er nog lang niet aan toe om tegen de Spanjaarden te vechten.”

„Weet ik wel, moeder. Alleen . . . als ik de kans krijg, nou, reken maar, dat ik erop zal slaan. Ik zou met Roel willen beginnen.”

„Maar Roel is toch geen Spanjaard, Harm?”

„Nee moeder, maar ik vertrouw hem voor geen duit. Ik zou er heel graag achter zien te komen waar hij al dat geld vandaan gehaald heeft!”

„Houd je stil, Harm. Als Roel dat hoort, zou hij je lelijk kwaad kunnen doen.”

„Nou, Poorters Jan denkt er net over als ik, moeder.”

Lummigje schrok. „Heb je er dan met Jan de Rode over gesproken?”

„Ja zeker, moeder. Hij is mijn vriend en elke dag loopt hij met me mee als ik de geit op een ander plekje breng of ga halen.”

Poorters Jan werd zo genoemd, omdat hij een zoon was van Wolter de Rode, de poortwachter van de Smeepoort. Jan en Harm waren beste vrienden, maar het beviel vrouw Hovelink niet dat

Harm met Jan over Roel had gepraat. Als dat die vent ter ore kwam, kon hij nog kwaad genoeg stichten. In haar hart vertrouwde ze Roel ook niet, maar ze paste wel op dat ze dit niet zei. En nu had die Harm er met Poorters Jan over gepraat. Zo'n flapuit. Wie weet wat daar weer voor narigheid uit voort zou komen.

III. HARM, WAT HAAL JE NOU EEN DOMME STREEK UIT!

Harm Hovelink slenterde door de stad, op weg naar de Brouwerssteeg. Hij was naar de bleek geweest om de geit naar een ander plekje te brengen. De bleek was het grasveld tussen de binnenste en de buitenste gracht. Want Lochem was een sterke stad. De aarden wallen, die de stad vroeger omringden, waren door graaf Reinald II veranderd in sterke, dikke muren. Er was toen ook een dubbele gracht gekomen, terwijl drie poorten, de Molenaarpoort, de Walderpoort en de Smeepoort toegang gaven tot de stad. De beide laatste poorten hadden ook nog een voorpoort. Het was een eigenaardig recht in Lochem dat jongens hooi uit de hooiwagens mochten trekken als deze wagens zich tussen de voorpoort en de eigenlijke poort bevonden ¹.

De geit van de weduwe Hovelink had het daar op de bleek best. Er groeide gras in overvloed en er waren heel veel burgers, die daar gebruik van maakten door er hun geiten te laten grazen. Toevallig moest Poorters Jan zijn geit ook ergens anders brengen, dus waren Harm en hij samen gegaan.

Harm had onderweg aan Jan verteld wat zijn vader bij het beleg in '82 had gedaan. En de jongens hadden schik gehad om de manier waarop de slimme molenaar de Spanjaarden gefopt had. Harm had er nog enkele sterke staaltjes bij gefantaseerd en Jan de Rode, die niet bij zijn vriend wilde achterblijven, kwam ook

¹ Bij verordening van 22 maart 1703 is het hooiplukken verboden.

voor den dag met allerlei verhalen, die hij van zijn vader had gehoord.

Natuurlijk kregen in al die verhalen de Spanjaarden er geducht van langs en werden ze herhaaldelijk beetgenomen. Spanjaarden was eigenlijk hun zondagse naam, die zelden gebruikt werd. De jongens spraken voortdurend over de „Spekken” of over de Spanjolen. En na al die verhalen hadden ze elkaar vergast op de plannen, die ze zouden uitvoeren als ze eenmaal groot waren. Nou, nou, als je die jongens zo hoorde, konden de Spanjaarden zich tegen die tijd wel opbergen, want ze zouden er anders behoorlijk van lusten!

Nu had Harm eindelijk de Brouwerssteeg bereikt.

Ha, daar zag hij het huisje al waar hij nu met zijn moeder woonde. 't Was maar een armoedig woninkje. Die smerige Roel ook, om hen zo te pakken te nemen. Ze hadden nõg in het molenhuis kunnen wonen als die vent niet zo'n streek had uitgehaald! Hé, daar liepen drie vreemde kerels door het smalle straatje. Wat moesten die hier? Zulke sinjeuren zag je nooit in de Brouwerssteeg. Die middelste scheen nog een voorname te zijn ook. 't Leek wel een Spanjaard. Harm voelde dat hij kwaad begon te worden. Wat moest die Spanjool in hùn straatje doen? Daar had die vent toch zeker niets te maken? Ze liepen naar links en naar rechts te kijken. Blijkbaar zochten ze wat. Als ze hùn huisje maar met rust lieten, anders zouden ze met Harm te doen krijgen. Wat dachten die kerels wel?

Nee maar, nu moest het toch niet erger worden: ze kwamen regelrecht op Harm af. Daar stonden ze opeens vlak voor hem en de middelste, die voorname met z'n koolzwarte baard, begon tegen hem te praten.

„Zek, koede vriend,” begon de vent. „Weet jij ook waar sigñor Roelof Vunderink woont? Het moet hier erkens in deze straat zijn.”

Nu stond het voor Harm vast dat de kerel een Spanjool was en dat maakte de jongen woedend. Dacht hij soms dat Harm zijn vaderland zou verraden? Nou, maar dat had hij dan vèr mis. En voordat hij goed wist wat hij deed, zei hij: „Ik denk er niet over om Spekken de weg te wijzen! Wat doe je hier? Je hoort hier niet, heb je dat begrepen?” En meteen balde hij zijn vuist en nam een houding aan of hij de Spanjaard te lijf wilde.

Maar nu begon één der anderen zich ermee te bemoeien. „Zeg, kwajongen!” zei hij in goed Hollands, „wil jij signor Valdero wel eens beleefder behandelen? Ik ben de wachtmeester van Zutphen, versta je? En als je ons niet gauw zegt waar Roelof Vunderink woont, zal ik je in de Blauwe Toren laten zetten! We moeten bij die Roelof zijn. Hij moet in de Brouwerssteeg wonen en je moet ons zeggen waar dat precies is.”

„Ik denk er niet over!” zei Harm koppig. „Ben jij de wachtmeester van Zutphen en help jij de Spekken? Man, dan ben je een smerige landverrader!”

Pats, daar kreeg Harm een draai om z'n oren, die hij geducht voelde.

Maar daarmee was voor de jongen de maat vol gemeten. Hij nam de benen.

De wachtmeester was briesend. „Zo laat ik me niet beledigen!” schreeuwde hij. „Vooruit, sergeant Klaassen, ga die jongen achterna en breng hem hier. Ik volg je!”

De Spanjaard probeerde de zaak nog te sussen, maar daarvan wilde de wachtmeester niet horen. Het was zijn eer te na zich door zo'n kwajongen te laten beledigen. Nee, nee, die apekop moest hij hebben en hij zou hem door de schout onmiddellijk in de Blauwe Toren laten opsluiten.

De achtervolging werd ingezet. Klaassen was al vooruitgerend en de wachtmeester met signor Valdero volgden.

Harm, die goed begrepen had dat het kwaad ten volle over hem

besloten was, had intussen benen gemaakt. Hij was de Waldersstraat in gerend en toen hij een heel eind die straat in was, keek hij even om. Daar zag hij juist Klaassen om de hoek van de Brouwerssteeg verschijnen.

O jongens, dat red ik nooit! dacht Harm. Ik moet een huis binnenlopen en vragen of ze me daar willen verbergen.

Ha, daar had hij het huis van Engele Jalink bereikt. Die man kende hij wel. Hij was boer en kwam vroeger vaak op hun molen. Vlug draafde Harm om het huis heen en deed de achterdeur open. Daar stond een meisje in een kookpot te roeren, waarin het middageten werd bereid.

„O Geesje!” schreeuwde Harm, „kun jij me niet verbergen? De Spanjaarden zitten achter me aan!”

„De Spanjaarden?’ vroeg Geesje verwonderd. „Och malle jongen, je verbeeldt je wat. Er zijn immers geen Spanjaarden in Lochem? En als ze er waren, wat zouden ze dan nog met jou te maken hebben?”

„Heus Geesje, geloof me nu maar en help me als je kunt. Ik zal je later alles wel vertellen!”

„Vooruit dan maar, ga die ladder maar op, ik volg je.”

Het kalme optreden van het meisje stelde Harm wat gerust. Nu kon alles nog terechtkomen. Geesje zou wel een goeie schuilplaats voor hem hebben, anders had ze hem niet naar de zolder gestuurd.

Toen ze daar beiden waren aangekomen, wees het meisje op een diepe, oude kast. „Daar moet je in, Harm,” zei ze. „Die kast hangt vol kleren en daarachter . . .”

„O, maar daar zullen ze me vast vinden, Geesje!”

„Je laat me niet uitpraten, vent,” zei Geesje een beetje gebelgd. „Luister nu goed. Je gaat die kast in. Vooruit. Kijk, achter die kleren zit een schot. Ik druk hier op een geheime knop, kijk, ik doe het al!”

Meteen zag Harm dat het schot wegschoof en dat er een donkere ruimte zichtbaar werd.

„Vooruit, daarin . . .!” commandeerde Geesje. „Ze vinden je daar nooit en als het gevaar voorbij is, zal ik je eruit halen. Maar denk erom, Harm, je houdt je muisstil hoor, geen gescharrel of gehoest, want anders ben je nog voor de haaien!”

„Nee Geesje, ik zal me stilhouden,” klonk het kleintjes.

Sergeant Klaassen had Harm het dichtst op de hielen gezeten en had in de verte gezien welk huis de jongen was binnengevlucht.

Hij vatte daarvoor post en wachtte op de komst van de wachtmeester en signor Valdero. Toen ze hem bereikt hadden, zei hij:

„De jongen is dit huis binnengevlucht, heren. Wat moeten we nu doen?”

„Hem eruit halen, da's duidelijk!” zei de wachtmeester.

„Maar hij zal zich wel ergens verstopt hebben,” meende Klaas-
sen.

„Dan doen we huiszoeking! We moeten de rekel hebben!” zei de
wachtmeester grimmig.

Ze kwamen bij de achterdeur en deden die open, juist toen Gees-
je de pollepel weer had gepakt en ijverig het roeren had voort-
gezet.

„Zeg meisje,” begon de wachtmeester, „heb jij een jongen hier
langs het huis zien draven?”

„Dat denk ik niet,” klonk het kalm. „Maar daarom is het best
mogelijk. Kwajongens lopen overal en we kijken er nooit naar.”

„Hoor eens hier, we willen geen gekheid horen, begrepen? Geef
antwoord op mijn vraag: heb jij een jongen binnengelaten?”

Daar zat Geesje. Liegen mocht ze niet, maar de waarheid spre-
ken was gevaarlijk. Ze had gedacht dat Harm zich maar wat in
't hoofd gehaald had, nu echter begreep ze dat het dodelijke
ernst was. Maar *binnengelaten* had zij hem niet. Hij was gewoon
naar binnen gestormd. Dus zei ze koelbloedig: „Welnee, waar-
om zou ik een jongen binnenlaten? Dat zou mijn moeder vast
niet goed vinden. Wacht, ik zal moeder even roepen, dan kunt u
met háár praten!”

Ze voegde de daad bij het woord, liep de keuken uit naar binnen
en zei: „Moeder, hier zijn drie heren, die u willen spreken.”

Vrouw Jalink schrok er toch even van.

„Drie heren?” zei ze. „Dat is geen gekheid! Wat willen die
kerels?”

„Komt u maar mee, dan zult u het wel horen,” zei Geesje. Ge-
volgd door haar moeder ging ze naar de keuken terug.

„Je hebt hier een jongen verborgen, vrouw!” viel de wachtmeester met de deur in huis. „En die moeten wij hebben.”

„Een jongen verborgen?” vroeg vrouw Jalink hoogst verwonderd. „Dat is meer dan ik weet . . . Ik heb maar één jongen en die is met zijn vader naar het land. En als hij niet met z'n vader mee was, zou ik nog niet weten waarom ik hem verbergen moest.”

„We bedoelen ook niet je eigen jongen,” zei de wachtmeester bars, „maar een vreemde. Sergeant Klaassen hier, heeft gezien dat hij jullie huis is binnengegaan en nu doe je er verstandig aan maar dadelijk met een bekentenis op de proppen te komen!”

„Een jongen is geen muis,” lachte vrouw Jalink, „zo'n diertje kan nog wel eens ongemerkt binnenglippen. Maar een jongen, dat is nogal wat! Die zou ik toch gezien moeten hebben.”

„Dat lachen van je bevalt me niet, vrouw!” zei de wachtmeester.

„Weet je wel met wie je te doen hebt?”

„Hoe zou ik dat kunnen weten als de heren hun naam niet noemen? Geesje, ken jij ze?”

„Nee moeder, ik heb die mensen nog nooit gezien.”

„Ik ook niet,” bevestigde vrouw Jalink.

„Dan zal ik jullie vertellen met wie je te doen hebt. Deze mijnheer hier is signor Valdero, kolonel in het Spaanse leger. Deze hier is sergeant Klaassen en ik ben Roeterdink, de wachtmeester van Zutphen.”

„Nou, nou, wat een deftigheid,” spotte vrouw Jalink. „Alleen vraag ik me af wat u met een Spanjaard hier in Lochem doet.”

„Daar heb jij niets mee te maken,” klonk het nijdig.

„Misschien niet, ik vind het alleen erg vreemd.”

„Zó, nou, je hebt niets te vinden, begrepen?”

„Best mogelijk. In ieder geval geen jongen, want die is hier niet.”

„Die jongen zullen wij wel vinden, wacht maar even. Sergeant Klaassen, vooruit, jĳ die ladder op. Jĳ doorzoekt de zolder, ik

zal de benedenverdieping voor mijn rekening nemen." En daarop vroeg de wachtmeester heel onderdanig aan sigñor Valdero of hij op de deur wilde letten.

Er kwam een trek van minachting op het gezicht van Geesje, toen ze de wachtmeester zo eerbiedig tegen de Spanjaard hoorde praten. Vrouw Jalink walgde van dat gepraat, dat was duidelijk op haar gezicht te lezen.

„De erwten zijn gaar, moeder," zei Geesje.

„Goed kind, haal de pot dan maar van het vuur."

Intussen was Klaassen de ladder op gestommeld en men hoorde hem op de zolder rommelen.

Geesje spitste haar oren. O, als Harm zich nu maar doodstil houdt, dacht ze. Ze hoorde hoe Klaassen de klerenkast opende. Dat geluid kende ze op een prik. Nu schoof hij de kleren op zij. Ze vond het een prettige gedachte dat hij de knop van de geheime deur onmogelijk zou kunnen vinden.

Ondertussen doorzocht Roeterdink de rest van het huis. Na verloop van tijd daalde Klaassen de ladder af, terwijl ook de wachtmeester in de keuken terugkeerde.

„Ik heb op de zolder niets gevonden, wachtmeester," rapporteerde Klaassen.

„Zó, ik ook niet," klonk het kwaad. „En toch moet hij in dit huis zijn! Wacht eens, je hebt toch zeker ook wel een kelder?"

„Natuurlijk, daar is de deur," wees vrouw Jalink. „Onbegrijpelijk dat je daar niet eerder erg in gehad hebt, wachtmeester. Een kelder is in de regel nogal een geliefde schuilplek."

De wachtmeester keek de vrouw vragend aan. Zou die schelm dan toch in de kelder zitten? dacht hij. Vol hoop daalde hij de trap af, doorzocht de kelder in alle hoeken, maar keerde teleurgesteld terug.

„Heb je in de lege spekkuij gekeken?" vroeg Geesje lachend.

„Het varken is eruit, nu kon dat andere varken er wel eens in zitten!”

„Houd je mond, brutale meid,” snauwde de wachtmeester. „Zeg vrouw,” begon hij daarop tegen moeder Jalink, „kun je me ook zeggen waar in de Brouwerssteeg Roelof Vunderink woont?”

„Nee, dat kan ik niet.”

„Dat móet je weten, want het is hier vlakbij.”

„En toch weet ik het niet, om de eenvoudige reden dat Roel niet meer in de Brouwerssteeg woont.”

„Waar woont hij dan nu?”

„Op de gestolen molen op de hoek van de Zuider- en Oosterwal,” flapte Geesje eruit.

Vrouw Jalink schrok ervan. „Meid toch,” zei ze.

Maar gelukkig liet de wachtmeester de kwestie van die gestolen molen rusten. „Zó, is hij molenaar geworden,” zei hij alleen. „Nu, dan zullen we hem wel vinden. En denk erom, wij verdenken jullie ervan dat je die jongen hier verborgen houdt. Hoe heet je man?”

„Jalink, Engele Jalink,” zei de vrouw. „Maar wat die jongen betreft, dat is klinkklare onzin, want ik weet van geen jongen af en jullie hebben trouwens ons hele huis doorzocht.”

De wachtmeester liet het erbij. Hij snauwde iets dat op een groet moest lijken en verliet met de andere heren het huis.

IV. ZOU ROEL EEN VERRADER ZIJN?

Zodra de drie mannen vertrokken waren, klauterde Geesje de ladder op naar de zolder.

„Wat ga je doen, kind?” vroeg moeder Jalink.

„Een verrassing voor u halen!” klonk het vrolijk. Ze opende de kleerkast en zag met een half oog dat Klaassen hier wel degelijk aan het zoeken was geweest. Harm had dus in groot gevaar verkeerd. Vlug drukte ze op de geheime knop en langzaam schoof het schot weg. „Zit je daar nog, Harm?” vroeg ze vrij overbodig.

„Ja zeker, Geesje, waar zou ik anders moeten zijn? Ik kan hier eenvoudig niet uitkomen als je me niet helpt.”

„Nou, kom er dan maar uit, die kerels zijn weg, hoor.”

Harm scharrelde de kast uit en zuchtte diep toen hij op de zolder stond.

„Niet leuk in die spelonk, vind je wel?” vroeg het meisje.

„Foei nee, wat is het daar benauwd. Ik lig liever in mijn bed, dat verzeker ik je.”

„Gelukkig is het nu voorbij,” troostte Geesje. „Kom maar gauw mee naar beneden.”

Ze ging vóór hem uit de ladder af en weldra stonden ze samen in de keuken.

„Dus er was toch een jongen in huis?” vroeg vrouw Jalink.

„Ja zeker, moeder, Harm Hovelink, u kent hem wel.”

„Zeker ken ik Harm wel. Maar hoe is het mogelijk dat die drie kerels jou moesten hebben, jongen?”

Ja, dat wilde Geesje ook graag weten. Er was zoëven geen tijd geweest om dit allemaal te vertellen en het meisje had nog gedacht dat Harm gewoon een grap uithaalde. Maar het was nu wel duidelijk gebleken dat het dat niet was. Daarom was zij niet minder nieuwsgierig om te weten hoe Harm in deze moeilijkheid geraakt was.

Toen vertelde de jongen zijn verhaal.

Vrouw Jalink en Geesje luisterden met aandacht en toen hij er mee klaar was, zei de vrouw: „Nou Harm, ik moet zeggen — als ik eerlijk ben — dat je wel een domme streek hebt uitgehaald.”

„Dat begrijp ik nu ook,” zei Harm.

„Maar aan de andere kant moet ik je toch prijzen. Je moet niets van de Spanjaarden hebben en van verraders nog minder, is 't niet?”

„Nee vrouw Jalink, dat hebt u goed, daar moet ik niets van hebben.”

„Nou jongen, dan ben je net als ik. En jij, Geesje?”

„Och heden,” zei Geesje, „ik ben het helemaal met Harm eens en als ik in zijn plaats was geweest, zou ik er misschien nog veel meer uitgeflapt hebben.”

„Dan zou je ook een domme streek hebben uitgehaald, Gees, als je dat maar weet,” lachte moeder Jalink. „Ziezo Harm, dan zijn er nu twee domoren, da's leuk. Dan heb je tenminste gezelschap.”

„O Geesje,” zei Harm opeens, „ik durf nog niet naar buiten. Misschien staat die Klaassen hier of daar op de loer en moeder zal niet weten waar ik blijf. Zou je haar misschien even willen gaan vertellen wat er gebeurd is?”

„Ik vlieg al!” zei Geesje bereidwillig.

„Weet je precies waar we wonen? 't Is in de Brouwerssteeg, vlak naast het huisje van Toon Hamming, de wolkammer.”

„O ja, die weet ik best te wonen, die heeft altijd de wol van onze schapen. Nou goed, dan ga ik dadelijk.”

„Opschieten, hoor Geesje,” vermaande moeder Jalink. „Vader en Drees kunnen elk ogenblik thuiskomen en dan gaan we eten. Je wilt zeker wel met ons mee eten, Harm?”

„Graag, vrouw Jalink.”

Juist toen Geesje terugkwam, kwamen ook Jalink en Drees binnen.

„Je moeder was niet thuis, Harm,” vertelde het meisje. „Maar gelukkig zag ik haar juist van de Noorderwal de Brouwerssteeg in lopen. Ze was naar de molen geweest om te vragen of je daar soms was, maar Roel had hoog bezoek. Ze meende dat er een Spanjaard bij was. Nou, ik heb haar het geval toen even uit de doeken gedaan en ze vond het best dat je nog maar even hier bleef. Ze weet nu in elk geval waar je zit.”

„Mooi zo! Ik dank je wel, Geesje,” zei Harm.

„Wat zijn dat allemaal voor vreemde dingen, die ik hoor?” vroeg Jalink lachend.

„Ja man, dat zullen we je onder het eten eens vertellen. We hebben huiszoeking gehad. Maar laten we eerst bidden, want anders worden de erwten en het schapevlees koud,” zei moeder Jalink.

Eerbiedig bad de boer voor het eten en even moest Harm eraan denken dat hij geen vader meer had. Wat zou het fijn zijn als hij ook een vader had die aan tafel bad voor ze gingen eten.

Terwijl ze nu met z'n vijven van het voedzame maal genoten, vertelden moeder en Geesje wat er die morgen was voorgevallen.

„Zo, zo, sigñor Valdero,” zei Jalink. „Dat lijkt me erg verdacht. En wachtmeester Roeterdink uit Zutphen? Wat moesten die kerels hier?”

„Ja, dat heb ik me ook afgevraagd,” zei de vrouw. „En dat ze nu uitgerkend die Roel Vunderink moesten hebben. Wat zou dat betekenen?”

„Ik weet het niet, maar het lijkt me erg verdacht. Zeg Drees, je

moet straks de buurt maar eens ingaan om te zien of je nog iets van die Klaassen kunt bespeuren. 't Zou niet onmogelijk zijn dat die vent hier of daar op de uitkijk staat."

Toen het maal afgelopen was, nam Jalink de bijbel en las een hoofdstuk. Daarna dankten ze.

„Je komt me straks wel na op het land, Drees. Ga maar eerst op speurtocht."

„Goed vader."

Drees bleef een hele poos weg, maar kwam eindelijk terug met de boodschap dat hij nergens iets van de sergeant had kunnen ontdekken. Daarna vertrok de jongen.

En moeder Jalink zei: „Nou Harm, je hebt het gehoord, de kust is veilig, jongen."

„Ja, maar ik zou toch nog graag een poosje blijven," zei Harm.

„Als ik een tijdje hier blijf, zijn ze misschien de stad weer uit en dan ga ik meteen Mieke halen. Daar is het dan zo ongeveer tijd voor."

„Mieke, wie is dat?" vroeg Geesje.

„Dat is onze geit," verklaarde Harm. „Die graast op de bleek en ik moet haar elke avond naar huis brengen."

„Oh, is 't anders niet?" lachte Geesje.

Harm bleef heel gezellig bij de beide vrouwen en om zich verdienstelijk te maken, hakte hij in de schuur een mand vol hout.

„Fijn Harm," zei Geesje. „Nu hoef ik het morgen niet te doen. Het is altijd mijn werk, weet je."

„Je hebt me een grote dienst gedaan, Geesje. Als jij me niet zo rap verborgen had, zat ik nu misschien al in de Blauwe Toren en daar kom je niet zo gemakkelijk uit als uit de geheime kast."

„Ik zou je daar tenminste niet uit kunnen halen, Harm," lachte het meisje. „Je kunt dan toch beter een poosje in zo'n donker hok zitten."

„Nou, dat geloof ik ook," gaf Harm toe.

Toen het tegen de avond begon te lopen, wilde Harm vertrekken. „Ik ga nu Mieke halen,” zei hij, „en dan ga ik gauw naar huis. Het gevaar zal nu wel geweken zijn.” Hij bedankte vrouw Jalink en Geesje hartelijk voor de hulp, die ze hem geboden hadden en voor de lekkere maaltijd en daarop verliet hij het gastvrije huis van de Jalinks.

Aan het eind van de Walderstraat sloeg hij linksom en bereikte, tussen de Gudule-kerk en het stadhuis door lopend, al spoedig de Smeestraat, die uitliep op de Smeepoort. Aan het poortwachtershuisje klopte hij aan en vroeg of Jan thuis was.

Dat was het geval. Jan zat in huis en was blij zijn vriend te zien. „Wat kom je doen?” vroeg hij.

„Wat ik kom doen? Eigenlijk niets! Maar ik ga Mieke halen en wou je vragen of je meeding. Ik moet je een avontuur vertellen dat ik vanmorgen beleefd heb!”

„Eerst vertellen!” riep Jan opgewonden, „anders ga ik niet met je mee, Harm. Als we buiten lopen, hoor ik er de helft maar van. 't Is veel leuker om hier voor het raam te zitten en naar jouw verhaal te luisteren. Kunnen we meteen nog eens kijken wie er zo al de poort in- en uitgaan. Ik vind het altijd aardig om daarnaar te kijken.”

„Heel best. Luister dan goed, Jan, want nu krijg je een vreemd verhaal te horen. Ik wou heel graag weten wat jij ervan denkt. Roel, onze vroegere molenknecht, heeft er ook nog iets mee te maken!”

Zodra de jongens bij het raam met de kleine ruitjes zaten, het raam dat uitzag op de poort, begon Harm te vertellen over wat hem die morgen was overkomen.

Jan luisterde met grote aandacht. Nu en dan schoot hij in de lach, omdat Harm, nu het gevaar geweken was, de zaak zo komiek mogelijk voorstelde.

Eindelijk was Harm aan het eind van zijn relaas.

„Ik kan er niets aan doen, Harm,” zei Jan. „Maar ik vind het toch een stomme streek van je zó tegen die kerels te gaan uitpakken!”

„Dat hebben vrouw Jalink en Geesje ook al gezegd,” zei Harm.

„Nou, daar geef ik ze gelijk in. Je had toch heel gewoon kunnen zeggen dat je niet wist waar die Roel woonde? Dan was je er toch af geweest?”

„Ja jô, dat kun je nou best zeggen en achteraf bezien heb je ook wel gelijk, maar toen die Spanjaard met z'n zwarte baard me daar aan boord kwam met zijn „koede vriend”, maakte ik me zo giftig, dat ik er alles uitgooide wat me voor de mond kwam. Maar nu eerst wat anders. Vind jij het niet gek dat die kerels bij Roel Vunderink moesten zijn? Wat hebben ze met die vent te maken? Een Spaanse kolonel en de wachtmeester van Zutphen! Eerlijk gezegd, Jan, vertrouw ik dat zaakje helemaal niet. Roel is altijd zo'n vreemde gluiperd geweest. Samen met vader deed hij in '82 mee aan de uitval en uitgerekend vader sneuvelde en Roeltje kwam gezond en wel terug.”

„Ja, als je 't mij vraagt, vertrouw ik Roel ook niet. Maar of dat nu iets te maken heeft met dit bezoek? Ik denk dat Roel koren moet malen voor het Spaanse leger.”

„Da's ook landverraad!”

„Als je 't zo noemen wilt, ja. Maar Roel zal zeggen: ik ben molenaar en wie koren te malen heeft, kan bij mij terecht.”

„Ik geloof er nog niets van ook,” zei Harm opeens. „Er schiet me daar te binnen dat de Spanjaarden helemaal niet afhankelijk zijn van de Hollandse molenaars. Ze hebben van die molenwagens bij zich in het leger, heb ik horen vertellen. In het rond lopende paarden brengen de molensteen in beweging en zó zorgen ze zelf voor het meel dat ze nodig hebben.”

„Als dat waar is, hebben ze de molen van Roel niet nodig,” zei Jan. „Maar dan wordt het alwéér moeilijker om een antwoord te vinden op de vraag wat die kerels bij Roel moesten doen!”

„Landverraad, wat ik je brom!” zei Harm met overtuiging. „Landverraad, wat zou het anders zijn?”

„Zou je denken dat Roel zó gemeen is, dat hij onze stad aan de Spanjaarden zou uitleveren als hij kon?”

„Natuurlijk, als hij er maar genoeg geld voor kan opstrijken. Voor geld doet Roeltje alles!”

Harm begon hoe langer hoe luider te spreken, maar zijn vriend waarschuwde hem. „Houd je eens even stil,” zei hij. „Heb je het over de vent, dan is hij bij je of omtrent. Kijk eens, Harm, is dat Roel niet, die daar aankomt? Hij heeft nog een groot gezelschap bij zich ook!”

Harm sprong op van zijn stoel en keek in de richting, die zijn vriend hem wees.

„Warempel, daar komt Roel aan! En die kerels, die hij bij zich heeft, dat zijn mijn mannetjes. Kijk Jan, die vent met die zwarte baard, dat is nou sigñor Valdero. Die andere, die links van hem loopt, is sergeant Klaassen en die grote kerel rechts van de kolonel is de wachtmeester van Zutphen, Roeterdink. Kijk me die Roel eens vriendelijk praten,” ging Harm voort. „Allemensen, wat doet hij z’n best om bij die hoge heren in de pas te komen. Zeg Jan, ze moesten eens weten dat ik hen hier rustig zit te begluren!”

„Ja, pas maar op met je gegluur. Ga gerust een eindje bij het raam vandaan, want als ze je ongelukkigerwijs zien, ben je het haasje. Wij hebben hier geen geheime kast, hoor, zoals bij Jalink, als je dat maar weet, Harm.”

Onwillekeurig ging Harm een beetje terug. Het was waar wat Jan zei. Als ze hem hier ontdekten, was hij het kind van de rekening.

Midden in de poort bleef het gezelschap druk pratend staan.

„Geloof jij ook dat er verraad in het spel is? Wat moet die Span-

jaard anders in Lochem doen? Ik denk echt, Jan, dat ze het op onze goede stad gemunt hebben.”

„Dat zou ik niet durven zeggen, Harm. Ik zou niet weten wat Roel eraan doen kan om de Spanjaarden binnen Lochem te brengen.”

„Nee, dat weet ik ook niet. Misschien moet hij 's nachts de Smeepoort openen. Als ik jou was, zou ik mijn vader alvast maar eens waarschuwen.”

„Kom nou, je ziet spoken, geloof ik. Denk je nu heus dat zo'n mannetje als Roel daartoe in staat is?”

„O, kijk eens,” riep Harm. „Ze nemen afscheid. Kijk die Roel, hij buigt als een knipmes. En dan nog wel voor een Spanjool! Zou hij nu heus een verrader zijn, Jan?”

„Daar gaan de heren!” zei Jan.

De jongens keken het drietal na, dat nu door de Smeepoort verdween, terwijl Roel naar zijn molen terugkeerde.

„In elk geval is de kust voor mij nu veilig!” stelde Harm met voldoening vast. „We zullen nog even wachten tot ze de buitenpoort gepasseerd zijn en dan ga ik Mieke halen.”

V. HARM TREKT DE STOUTE SCHOENEN AAN

Toen Harm Mieke in het stalletje had gebracht en de kamer binnenkwam, werd hij door zijn moeder allesbehalve vriendelijk ontvangen.

„Wat heb jij nou weer voor een streek uitgehaald, Harm?” vroeg zijn moeder. „Ik dacht dat je wijzer was. Geesje Jalink heeft me alles verteld en ik moet zeggen dat je erg dom bent geweest.” „Geesje zal de zaak wel sterk overdreven hebben,” meende Harm. „Zo zijn meisjes nu eenmaal, die maken overal zo'n herrie over!”

„Wil jij je mond wel eens houden over Geesje,” klonk het bestraffend. „Ik zou niet graag hebben dat het kind hoorde wat je daar zei. Je hebt het aan haar te danken dat je nu niet in de Blauwe Toren zit!”

Ja, dat moest Harm zijn moeder toegeven. Geesje was een beste meid en ze had hem fijn geholpen. Hij nam zich voor dat nooit te vergeten.

„Vind je nu zelf ook niet, Harm, dat je beter niet zo had kunnen uitvaren tegen die heren?”

„Misschien wel, moeder. Maar ik maakte me zo kwaad, toen ik daar die Spanjool voor me zag staan. Die vent deed net of het hele land van hem was. En op die wachtmeester maakte ik me nog veel nijdiger. Wat doet zo'n kerel vriend te zijn met een Spek? Dat is toch je reinste landverraad, moeder?”

„Dat geloof ik ook, Harm. Daarom hoef jij echter nog niet zo

tegen die lui uit te vallen? Daar lachen ze om, jongen, en ze gaan stil hun gang."

„Laat ze lachen, moeder. Ik wou dat ik ze eens een goeie kool kon stoven, die lelijke verraders. Ze moesten naar Roel, moeder. Nou hoef je ook niets meer te vragen!"

„Laten we er maar over ophouden, Harm. Alleen zeg ik je nog eens: houd je neus uit de zaken van grote mensen. Daarmee heeft zo'n jongen als jij niets te maken."

„Ook niet als het landverraders zijn, moeder?"

Vrouw Hovelink aarzelde even.

Harm zag het en begreep dat hij daarvan gebruik moest maken. Haastig zei hij: „En die neef van Paulus dan, moeder? Die bemoeide zich toch ook met het werk van grote mensen, toen hij zijn oom waarschuwde dat de Joden van plan waren hem te vermoorden!"

Moeder schoot in de lach. „Nu heb je me te pakken, Harm," zei ze. „Ja, als je er die geschiedenis bij haalt, zou ik je haast gelijk moeten geven."

„Haast, moeder? Zeg maar gerust helemaal!" vond Harm.

Maar vrouw Hovelink meende dat het nu mooi genoeg geweest was. „We gaan eten, Harm, en we praten over die kerels geen woord meer, anders kunnen we er straks misschien niet eens van slapen."

En daarmee was dit onderwerp afgehandeld.

Toen Harm die avond in z'n bed lag op zolder, kwam het hele avontuur van die dag nog eens voor zijn geest. Wat moesten die kerels toch in Lochem doen? Een Spanjaard en twee mannen uit Zutphen, een wachtmeester en een sergeant. Wat zouden die nu met Roel te bespreken gehad hebben?

Hoe meer de jongen erover dacht, hoe vaster hij ervan overtuigd was dat er verraad in het spel was. Die Spanjaarden hadden het

beslist op Lochem gemunt waarbij Roel dan zeker een handje zou moeten helpen. Misschien was het geld dat hij voor de molen betaald had wel van de Spanjaarden afkomstig. Anders was het toch zeker onmogelijk dat zo'n vent als Roel twee jaar molenpacht vooruitbetalen kon? Ja, zo zou het zeker in elkaar zitten. Roel speelde de verrader.

Toen hij eenmaal zó ver was, begon Harm zich af te vragen wat hij hier tegen doen kon. Want als je zo iets wist, moest je toch iets doen om het te verhinderen? Het was alleen maar de vraag: hoe?

Daar lag hij lang over na te denken. Hij zelf behoefde niet naar Roel te gaan, dat snapte hij wel. Roel zou het luik dat hij op z'n hoofd gekregen had nog wel niet vergeten zijn. Hij zou beslist een pak slaag krijgen of in de molen opgesloten worden. Nee, hij moest het anders aanleggen. Hij kon er wel over praten met Jalink of met De Rode, de poortwachter, maar dat zou niet helpen. Die mensen konden niets beginnen.

Ineens kreeg hij een idee. Een reuze idee, vond hij zelf. Maar hij huiverde bij de gedachte dit plan uit te voeren. 't Was ook geen gekheid om als een doodgewone jongen met zó'n voorname man te gaan praten. Maar hij was in heel Lochem de enige, die er iets aan doen kon. Welnu, dan moest hij ook niet flauw zijn en eenvoudig doen wat zijn verstand hem ingaf. Hij moest erover praten met de wachtmeester van Lochem, François Ballochi. Maar dat was geen gekheid. Harm kende de naam van de wachtmeester en hij had hem een paar maal gezien, maar gesproken had hij hem natuurlijk nooit. Zou het een vriendelijke man zijn? Zou hij naar het verhaal van een jongen willen luisteren? Dat waren vragen waarop Harm geen antwoord kon geven. Maar als het nu ging om het behoud van Lochem, dan zou de wachtmeester toch zeker wel moeten luisteren?

Harm begreep dat hij misschien smakelijk zou worden uit-

gelachen. Was dat echter zo erg? Moest hij er dat niet voor overhebben?

Harm lag lang en breed over deze zaak na te denken en eindelijk kwam hij tot het besluit het toch maar te doen.

Toen hij dit voornemen eenmaal had opgevat, werd hij kalmer en viel al heel gauw in slaap. Het laatste wat hij zich nog voornam, was er vooral niet met moeder over te spreken. Die zou zijn plan zeker afkeuren en hem misschien wel verbieden het uit te voeren. Nee, 't was beter moeder erbuiten te houden, want ze zou stellig allerlei bezwaren maken. En Harm wilde van geen bezwaren horen.

Er liepen twee soldaten voor de Blauwe Toren heen en weer, toen Harm kwam aanlopen. Hij liep natuurlijk „platjebarg” en al maakte dat nu wel geen voorname indruk, zo heel gek was het nu ook niet, want bijna alle jongens in Lochem liepen blootsvoets. Hij begreep best dat hij maar niet zonder meer naar de deur van dat grote gebouw kon lopen en die openmaken. De soldaten zouden hem dat zeker beletten en daarom leek het hem het beste eerst die kerels maar eens aan te klampen.

„Soldaat,” zei hij tegen de man, die het dichtst bij hem was, „zou ik wachtmeester Ballochi misschien even kunnen spreken?” De soldaat nam Harm van het hoofd tot de voeten op en begon toen te lachen. „Wat moet jij bij de wachtmeester doen, jochie?” vroeg hij.

„Ik moet hem spreken over een heel ernstige zaak,” zei Harm.

„Ja, dat zal wel, maar dat gaat zo maar niet. De wachtmeester heeft meer te doen, dan naar schooljongens te luisteren. Wie ben jij eigenlijk?”

„Ik ben Harm Hovelink. Mijn moeder is weduwe.”

Dat zei de soldaat niet veel, want hij was niet uit Lochem afkomstig en hij kende dus niemand.

„Zeg Krijn,” riep hij tot zijn makker, „kom eens hier!” En toen Krijn erbij gekomen was, vroeg hij: „Heb jij wel eens van de weduwe Hovelink gehoord?”

Krijn kwam uit Gorssel dat niet ver van Lochem ligt en hij wist er iets van.

„Is dat niet die vrouw, die de korenmolen drijft?” vroeg hij.

„Weet ik niet. Zeg jongen, heeft jouw moeder een korenmolen?” vroeg hij toen.

„Gehad,” zei Harm. „Maar onze knecht, Roel Vunderink, heeft hem van haar afgepikt.”

„Da's gemeen,” vond Krijn. „En dan nog wel van een weduwe. Zeg Janus, wat wil die jongen?”

„Hij wil de wachtmeester spreken en hij zegt dat het voor een gewichtige zaak is.”

„Nou, laat hij dan zijn gang gaan.”

„Ik zou je danken. Krijgen wij op onze kop dat wij de wachtmeester schooljongens op zijn dak sturen! Nee, mij niet gezien, Krijn.”

„Doe niet zo flauw, vent. Wacht, ik zal het even voor die jongen gaan vragen. Hoe heet jij, jochie?”

„Harm Hovelink.”

„Mooi, wacht dan maar even.”

Krijn verdween en het duurde niet lang of hij kwam terug met de boodschap dat Harm hem maar volgen moest. Krijn bracht Harm in een ruim vertrek, waar hij achter een grote tafel een man zag zitten met een grote baard en felle, donkere ogen.

„Is dat die jongen?” vroeg de wachtmeester.

„Jawel wachtmeester, dat is em.”

„Goed, dan kun jij nu wel gaan, Krijn!”

Krijn verdween en de wachtmeester gaf Harm een stoel.

„Ga daar eens zitten, kerel,” zei hij, „en vertel me vlug wat je op je hart hebt!”

Harm voelde dat hij beefde. Nu kwam het erop aan. Nu zat hij oog in oog met de geduchte wachtmeester Ballochi. Zou die iets geloven van het verhaal dat hij hem kwam vertellen? Harm dacht dat hij daarop niet veel kans maakte.

„Nou, ga je gang, wat heb je?”

„Ja kapitein . . . eh, ik bedoel wachtmeester, u moet mij niet uilachen, maar ik geloof dat de Spanjaarden Lochem willen veroveren!”

„Dat hebben ze al vaker gewild, Harm,” klonk het vriendelijk.

„Maar het is hun nog nooit gelukt. Wat voor reden heb jij om te denken dat ze het nu weer van plan zijn?”

„Onze knecht, Roelof Vunderink heet hij, heeft mijn moeder van de molen afgewerkt. Vader is in '82 gesneuveld tegen de Spanjaarden en sedertdien zorgde moeder voor de molen. Nu was Roel onze knecht. Maar toen mijn moeder achter was met de pacht, heeft hij gauw voor twee jaar pacht vooruitbetaald en nu zit hij op de molen en moeder woont in de Brouwerssteeg en moet hard tobben om haar brood te verdienen.”

„Dat is een naar verhaal, jongen,” zei de wachtmeester. „Toch kan ik onmogelijk begrijpen wat dat nu met de Spanjaarden te maken heeft.”

„Dat weet ik ook niet, wachtmeester, maar nu is er gisteren wat gebeurd en daardoor begon ik weer over Roel te denken. Ik vroeg me af hoe Roel aan zo'n kapitaal gekomen is, want hij was zo arm als een kerkrat. Moeder kon ook al niet begrijpen hoe hij dat geld bij elkaar had gekregen. Hij zei dat hij het opgespaard had, maar dat geloven we niet!”

„Maar wat is er dan gisteren gebeurd, Harm?”

„Dat zal ik u vertellen, wachtmeester!” zei de jongen. Toen begon hij in geuren en kleuren te vertellen wat hij de vorige dag had beleefd en hoe hij gezien had hoe Roel de heren tot in de Smeepoort uitgeleide had gedaan.

De wachtmeester luisterde met grote aandacht en dat vond Harm een goed teken.

Toen de jongen klaar was met zijn verhaal, vroeg Ballochi: „Is dat allemaal precies zo gebeurd, Harm? Kan ik er van op aan dat je er niets bij verzonnen hebt? Jongens willen zo'n verhaal nog wel eens mooier maken dan het is!”

„Nee wachtmeester, dat heb ik heus niet gedaan. Het is allemaal precies gegaan zoals ik het u heb verteld. En omdat die heren Roel moesten spreken, dacht ik weer aan dat geld van onze molen!”

„Ja, dat begrijp ik best en ik denk dat je daarmee de plank niet ver mis hebt geslagen. Ik vraag me ook af wat zo'n Spaanse kolonel met Roel te maken heeft. Hoe heette die Spanjaard ook weer?”

„Signor Valdero!” zei Harm.

„Juist, de naam was me weer ontschoten!”

Harm zag dat de wachtmeester de naam nu op een stuk papier schreef en toen wilde hij ook de namen nog hebben van die beide andere heren. O juist, dat waren wachtmeester Roeterdink en sergeant Klaassen. Ook deze namen werden opgeschreven.

„Nou Harm, ik dank je voor je boodschap, jongen,” zei Ballochi vriendelijk. „Het is best mogelijk dat er helemaal niets achter steekt, maar we kunnen nooit voorzichtig genoeg zijn. Als het blijkt dat de Spanjaarden werkelijk iets van plan zijn, heb jij de stad een grote dienst bewezen. Dan ben je een waardige kleinzoon van je grootvader en een waardige zoon van je vader. Ook als er niets achter zit, moet ik toch eens met de burgemeester over die molen praten. Het is een schandaal dat die knecht de molen van je moeder heeft afgenomen. Dat komt niet te pas en als het aan mij ligt, komt je moeder weer op de molen, Harm!”

Harm straalde.

„O, als dat eens gebeurde, wachtmeester,” zei hij, „wat zou moeder dan blij zijn!”

„Dat geloof ik best, jongen. Nou, ik zal dat zaakje van die Roel Vunderink eens nauwkeurig onderzoeken. Misschien vertel ik je later nog wel eens hoe dat onderzoek is afgelopen. Dag Harm.”

De wachtmeester gaf Harm een hand en daarmee kon de jongen vertrekken.

Hij was honderd pond lichter. Hij groette Krijn en Janus, die hun wachtje nog klopten, vriendelijk en ging toen als een haas naar de bleek, want Mieke moest nodig naar een andere plek gebracht worden.

VI. ROEL HEEFT EEN BENAUWD HALFUURTJE

Zodra Harm vertrokken was, riep wachtmeester Ballochi Krijn bij zich.

„Zeg Krijn,” zei hij, „jij moet je met Janus direct bij mij melden, zodra je bent afgelost.”

„Tot uw orders, wachtmeester,” zei Krijn en hij bracht de militaire groet.

Hij brandde van nieuwsgierigheid naar wat de chef hun te zeggen zou hebben en toen hij het Janus vertelde, kwam die op de gedachte dat het wel eens verband kon houden met het bezoek dat die Harm Hovelink bij de wachtmeester had gebracht. Krijn geloofde daar niet veel van, maar ze wilden er niet over twisten, omdat ze het gauw genoeg te weten zouden komen.

't Viel eigenlijk een beetje tegen, toen zij zich eindelijk bij de wachtmeester meldden, want Ballochi sprak met geen woord over Harm. Hij droeg hun alleen op naar de korenmolen aan de Zuiderwal te gaan en de molenaar Roelof Vunderink mee te nemen en vóór hem te brengen. Ze behoefden hem alleen maar te zeggen dat de wachtmeester hem wenste te spreken. Waarover dat gesprek zou gaan, deelde Ballochi niet mee aan Krijn en Janus, omdat ook Roelof het niet behoefde te weten vóór hij bij de wachtmeester in de kamer zat.

Krijn en Janus gingen naar de Zuiderwal, waar ze Roel bezig vonden met het laden van zakken meel.

„Je moet onmiddellijk bij wachtmeester Ballochi in de Blauwe Toren komen,” viel Krijn met de deur in huis.

De molenaar schrok zó van deze boodschap, dat hij de zak meel, die hij op zijn rug had, naast de wagen liet vallen in plaats van erop.

„Nou, nou,” zei Janus, „die boodschap van Krijn schijnt je nog al aan te grijpen.”

„Niks hoor,” blufte Roel, „het komt me alleen heel slecht uit met mijn werk. Ik heb het juist vandaag erg druk. 't Is een poosje bijna windstil geweest en dan kan de molen niet draaien, dat begrijp je. Nu heeft het juist gisteren flink gewaaid en zodoende

kon ik de achterstand weer een beetje inlopen. Daardoor heb ik het nu zo onmogelijk druk."

„Best mogelijk," zei Krijn, „maar daarop kan de wachtmeester natuurlijk niet wachten. Je moet nu onmiddellijk met ons mee gaan."

„Ik zal me toch zeker eerst een beetje moeten opknappen," meende Roel.

„Welnee man, je gaat zo mee. Je bent molenaar, dat weet iedereen en ze verwachten dat een molenaar onder het meel zit. Doet hij dat niet, dan heeft hij niets te doen en is hij geen goede molenaar. Vooruit, je gaat nu dadelijk met ons mee."

Roel begreep dat er geen lieve moederen meer aan hielp en dus stapte hij met de beide soldaten mee. Krijn bracht hem naar de kamer van de wachtmeester, die Roel met een bevend hart binnenging. Wat zou die hoge meneer toch van hem moeten? Hij had zich dit onderweg wel honderdmaal afgevraagd, maar een bevredigend antwoord kon hij niet vinden.

„Ga daar zitten, Vunderink. Ik moet eens even met je praten, man. Je heet immers Vunderink?"

„Jawel wachtmeester, ik heet Roelof Vunderink."

„En je bent molenaarsknecht geweest bij de weduwe Hovelink, is 't niet?"

„Jawel wachtmeester, maar nu ben ik zelf molenaar."

„Ja, ja, dat meende ik al. Hoe heb je dat zo voor elkaar gekregen, Vunderink? Is die weduwe soms overleden?"

„Nee, nee, ze leeft nog. Maar ziet u, een vrouw op een molen is helemaal niets, wachtmeester."

„Als ze maar een flinke knecht heeft, kan het best. Jij was daar toch knecht?"

„Jawel wachtmeester, maar dat zei ik al: vrouw Hovelink kon de zaken niet voor elkaar houden. Ze raakte achter met de pacht en toen kon ik de molen pachten."

„Zo, en je betaalde zo maar ineens de pacht voor twee jaar tegelijk, is 't niet?”

„Jawel wachtmeester, ja, dat is zo, dat heb ik gedaan. Toen kon ik molenaar worden, ziet u, en vrouw Hovelink woont nu in mijn huisje aan de Brouwerssteeg.”

„En zit nu armoe te lijden!” vulde Ballochi aan.

„Dat weet ik niet, heus niet.”

„Nee, dat weet ik!”

„Ja wachtmeester, maar ziet u, ik heb die jongen van haar — Harm heet hij — aangeboden knecht bij mij te worden, maar van dat plan ben ik teruggekomen, toen die smerige jongen het zolderluik op mijn hoofd liet vallen. Ik kreeg een buil nog groter dan een kippeï.”

„Zeg Vunderink, hoe kwam je aan dat geld voor die dubbele pacht, die je betaald hebt?”

„Opgespaard, wachtmeester.”

„Dat lieg je, Vunderink!” Ballochi zei het heel scherp en lette goed op Roel. Deze trok wit weg, toen hij de wachtmeester dit zo hard hoorde zeggen.

„Liegen?” vroeg Roel, „nee, nee wachtmeester, ik ben altijd zuinig geweest en . . .”

„Allemaal smoesjes,” zei de wachtmeester. „Vertel me nu maar eens heel gauw van wie jij dat geld hebt gekregen!”

„Van niemand. Ik heb het opgespaard, dat vertelde ik u immers al.”

„Ja, dat is zo, dat heb je me verteld. Ik geloof er niets van, maar dat doet er niet toe. Feitelijk heb ik er niets mee te maken. Zo iets moet de schout uitzoeken. Maar ik heb nu wat anders. Je hebt gisteren bezoek gehad.”

„O ja,” zei Roel lachend — maar het was een zuur lachje — „een molenaar heeft de hele dag door bezoek en dat is maar goed ook, want anders verdient de man het zout in de pap niet.”

„Je bedoelt van boeren en bakkers?”

„Ja natuurlijk, wachtmeester, dat zijn de mensen, die mij geregeld bezoeken.”

„Maar die bezoekers bedoel ik nu juist niet, Vunderink. Ik bedoel het zeer bijzondere bezoek dat je gisteren gehad hebt!”

„Het zeer bijzondere bezoek . . . ?” probeerde Roel nog de dans te ontspringen. „Eerlijk gezegd, wachtmeester, weet ik niets van een zeer bijzonder bezoek af. U zult zich bepaald vergissen of u bent verkeerd ingelicht!”

„Nee Vunderink, ik vergis me niet en ik ben ook niet verkeerd ingelicht, maar het schijnt nodig te zijn dat ik duidelijker spreek. Welnu, dan zal ik het je ronduit zeggen. Jij hebt gisteren bezoek gehad van een Spaanse kolonel signor Valdero, van de wachtmeester van Zutphen, Roeterdink en van sergeant Klaassen!” zei de wachtmeester. „Spreek op, ben ik goed ingelicht of niet?” Ballochi zag hoe de molenaar nog witter werd dan het meel waarmee hij gewoonlijk werkte. Het duurde dan ook wel even vóór er antwoord kwam.

„Nu, geef me eens antwoord,” drong de wachtmeester aan. „Ben ik verkeerd ingelicht of niet?”

„Nee, dat niet, wachtmeester. Nee, zeker niet. Men heeft u goed ingelicht, maar ik kon niet denken dat u dit zo'n gewichtig bezoek zou vinden. Het had immers weinig of niets te betekenen . . . tenminste . . . voor mij niet,” liet hij er aarzelend op volgen.

„Zo, had dat bezoek niet veel te betekenen voor jou! En je zou nu zeker willen dat ik dit voetstoots aanneem! Maar dat doe ik niet, Vunderink, want dat bezoek was voor jou wel heel gewichtig, anders zou je je molen niet hebben verlaten om de heren tot in de Smeepoort uitgeleide te doen! En nou jij!”

Deksels! dacht Roel. Wie zou dat nu weer verraden hebben? De poortwachter misschien? Of dat lelijke jong van vrouw Hove-

link? Best mogelijk dat die lummel achter dit verhaaltje zat. Maar dan zou hij hem, daar kon hij op rekenen!

„Krijg ik haast antwoord?” klonk het streng.

„Zeker, wachtmeester, zeker, ik was even afwezig. Ik vroeg me af wie er zo precies mijn gangen heeft nagegaan. Wat hebben de mensen er toch aan? Allemaal nieuwsgierigheid en afgunst, dat kunt u gerust geloven, wachtmeester!”

„Misschien wel, maar dat doet er nu allemaal niets toe. Je moet mij nu eens precies zeggen wat die hoge heren bij jou kwamen doen. Maar denk erom, Vunderink, dat je me niet voorliegt of me wat op de mouw probeert te spelden, want daar kom ik beslist achter en dan ben je nog niet met me klaar. Ik moet deze stad voor prins Maurits behouden en ieder, die me daarin tegenwerkt, krijgt er geducht van langs!”

„Zeker, wachtmeester, zeker, dat kan ik begrijpen. Maar u zoekt het met het bezoek dat ik gehad heb toch veel te ver! Heus, net zoals ik zeg, u zoekt het veel te ver!”

„Dat doe ik niet. Ik denk aan verraad!”

„O, maar dan is u er ver naast! Belachelijk gewoon!” Werkelijk wist Roel een lachje op zijn gezicht te toveren. „U zult er zeker ook om moeten lachen als u het hoort, wachtmeester. Nee, het is gelukkig van heel onschuldige aard. U vraagt me wat die Spaanse kolonel bij mij kwam doen? Wel, doodeenvoudig hooi verkopen!”

„Hooi verkopen?” klonk het ongelovig.

„Ja zeker, wachtmeester. Hooi verkopen. Ik heb natuurlijk hooi nodig voor mijn paard en voor mijn geiten. Ik ben ook nog van plan een koe te gaan houden. Nu hadden de Spanjaarden hier in de buurt een voorraad hooi opgeslagen waarmee zij geen raad wisten. Het paardevolk was naar een andere plaats gebracht en het kostte te veel aan vervoer om het hooi mee te nemen. Daar-

om hebben ze het aan mij verkocht. Dat is toch de gewoonste zaak van de wereld?"

„Schijnbaar wel, ja,” gaf de wachtmeester toe. „Maar waarom kwamen ze nu uitgerekend met dat hooi bij jou, Vunderink? Kun je me dat ook verklaren?"

„O zeker, wachtmeester, dat is doodeenvoudig. Die sergeant Klaassen, die u zo straks noemde, is een neef van mij. Toen hij van wachtmeester Roeterdink hoorde dat de Spanjaarden hooi wilden opruimen, dacht hij dadelijk: dat is een kans voor neef Roel. Hij wist dat ik hooi nodig had. Ik had hem dat al eens gezegd en ik had erbij verteld dat de boeren hier in de omtrek mij te hoog lagen met hun prijs. Omdat de Spanjaarden dat hooi kwijt moesten, was hun prijs aanmerkelijk lager en dat paste me natuurlijk. Ik vond het bar aardig van mijn neef om aan me te denken. En omdat ik er zo'n goede slag mee sloeg, heb ik de heren vriendelijk ontvangen en dat is ook de reden dat ik ze tot aan de Smeepoort heb weggebracht. Mensen van wie men voordeel heeft, moet men vriendelijk behandelen, dat is iets wat zeker is.”

„Dat ben ik met je eens, Vunderink!”

Het klonk heus een beetje vriendelijk en Roel kreeg goede moed dat de wachtmeester zijn verhaal zou geloven.

„Dus je weet zeker, Vunderink,” vroeg de wachtmeester nog eens, „dat er niets bijzonders achter zit? Het is alleen doodgewoon de aankoop van hooi, die jou dat bezoek heeft bezorgd?”

„Ja zeker, wachtmeester. Ik zal u precies vertellen hoeveel hooi ik heb gekocht: drie voer¹, meer niet. Ze hadden nog wel meer, maar dat had ik niet nodig. Aan drie voer heb ik genoeg.”

„Zo, nu ja, als het werkelijk zó is, zie ik er ook niet zoveel kwaad in. Maar ik zeg: als het *werkelijk* zo is.”

¹ Een voer is een wagenvracht.

„Het is werkelijk zo, wachtmeester,” verzekerde Roel. „En zodra het hooi bij mij voor de molen staat, zal ik u een boodschap zenden. U kunt er u dan zelf van komen overtuigen dat ik beslist de waarheid spreek. En wanneer u daarvoor geen tijd heeft, zendt u dan een van uw manschappen, dan kunnen die zich overtuigen!”

„Afgesproken! Zo doe je. Ik reken dus op een boodschap van je, zodra het hooi voor de molen staat. Nu, Vunderink, ik ben blij dat er werkelijk niets ergers achter schijnt te steken. Handel met de vijand is niet verboden, al vind ik die persoonlijk niet gewenst. Wat dat betreft ben ik het met de Engelse graaf Leicester eens. Maar ja, ons volk is nu eenmaal een volk van kooplui.”

„Ja, dat is zo, wachtmeester,” stemde Roel in. „Hebt u nog meer te vragen, wachtmeester?”

„Nee Vunderink, je kunt gaan. Alleen dat zaakje met die mo-

len bevalt me niet. Maar zoals ik al zei, dat is eigenlijk de taak van de schout om dat uit te zoeken. Ik bemoei me daar niet mee, tenzij blijken mocht dat er landsbelangen mee gemoeid zijn."

„Hoe bedoelt u dat, wachtmeester?" vroeg Roel, die door het onverwachte succes vrijmoedig begon te worden.

„Ik bedoel: tenzij blijken mocht dat er verraad in 't spel is!"

„O, juist, nu begrijp ik het heel goed. U kunt gerust zijn, wachtmeester. Op zulke paden durft Roelof Vunderink zich niet te begeven."

„Gelukkig voor je. En verdwijn dan nu maar!"

Daarmee liet Ballochi de molenaar gaan.

Overgelukkig keerde Roel naar de molen terug.

„Kee, meid, ik heb een benauwd halfuurtje gehad," zei hij tegen zijn vrouw. „'t Is gelukkig allemaal goed afgelopen. Ik was eerst hevig bang dat de wachtmeester me in de Blauwe Toren zou opsluiten, maar dat is gelukkig niet gebeurd. Hij geloofde het verhaal dat ik ophing en dat werd mijn geluk. Trouwens, dat van die drie wagens hooi is ook werkelijk waar. Ik heb hem gevraagd of hij zelf zou willen kijken als de wagens voor de molen staan. Maar ik denk dat hij het dan wel te druk zal hebben."

„Best mogelijk," zei Kee kort. „Toch wil ik je wel vertellen, Roel, dat ik blij zal zijn als dat hele zaakje achter de rug is. Als jij er zonder kleerscheuren afkomt, zal het me verwonderen!"

„Kom, kom, Kee, niet zo somber! Roel heeft voor alles zijn smoesjes klaar. Laat mij maar lopen."

„Ja zeker, net zolang tot je erin loopt. Roel, als alles voorbij is, moet je nooit meer zo iets aanhalen, hoor. Er komt vroeg of laat toch narigheid van!"

„We zullen wel zien, vrouw," was het bescheid dat Roel gaf.

VII. „JAN, WE ZULLEN DIE MOLENAAR EENS FLINK TE PAKKEN NEMEN!”

„Woont hier vrouw Hovelink?”

Het was een soldaat, die deze vraag deed, zodra moeder Lummigje op zijn „volk”-geroep de deur had opengedaan.

„Dat ben ik zelf, soldaat.”

„O, mooi zo. Is je zoon Harm thuis?”

„Harm zeg je? Ja, maar wat moet je van hem? Hij heeft toch geen streek uitgehaald?”

„Voor zover ik weet niet, vrouw Hovelink. Maar wil je ervoor zorgen dat hij vanmiddag om twee uur in de Blauwe Toren komt? Wachtmeester Ballochi moet hem spreken.”

„Wat zeg je daar, soldaat? Moet mijn jongen bij de wachtmeester komen? Wat heeft hij dan gedaan?”

„Hoor eens, dat kan hij je beter zelf vertellen, vrouw Hovelink. Ik heb mijn boodschap gedaan en ga er weer gauw vandoor!”

En daarmee vertrok Krijn.

Moeder Lummigje moest eersteven op een stoel gaan zitten om tot zich zelf te komen, zó had de schrik haar te pakken. Ze zuchtte diep en dacht: Wat zou die jongen nu weer uitgehaald hebben?

„O, als Hessel nog maar leefde,” zuchtte ze hardop. „Het valt voor een moeder niet mee om zo'n grote jongen de baas te blijven. Wat zou er nu toch weer met hem aan de hand zijn? 't Is geen kleinigheid: bij de wachtmeester komen in de Blauwe Toren.”

De Blauwe Toren was voor iedere Lochemer een plaats der ver-

schrikking. Daar woonde de schout, daar zetelde de wachtmeester en daar was ook de gevangenis. Ze liep naar achteren. In het schuurtje was Harm bezig de stal van Mieke schoon te maken.

„Harm!” riep ze, terwijl ze in de achterdeur bleef staan. „Harm, kom eens even bij moeder!” Ze had zo kalm mogelijk gesproken om de jongen geen schrik op het lijf te jagen. Ze hoorde hoe hij de riek op de grond gooide.

Een ogenblik later verscheen zijn glundere gezicht in de deuropening van het schuurtje. „Wat is er aan de hand, moeder?” vroeg hij.

„Kom maar eens even binnen, de burens hebben er niets mee te maken.”

Zodra Harm in het achterhuis was, zei ze: „Ga eens even op die stoel zitten en vertel me eens wat je nu weer hebt uitgehaald.”

„Uitgehaald? Wel, niets, moeder. Als ik flauw wou zijn, zou ik zeggen: de stal van Mieke.”

„Geen gekheid, Harm, de zaak is veel te ernstig. Er is zo pas een soldaat aan de deur geweest, die kwam zeggen dat jij vanmiddag om twee uur bij wachtmeester Ballochi moet komen. Zeg eens op, wat heb je gedaan?”

„O moeder, niets. Helemaal niets. Of beter gezegd; ja, ik heb wel wat uitgehaald, maar het was iets goeds. Ik heb het u niet verteld, om u niet nodeloos ongerust te maken. Ik ben naar de wachtmeester geweest, laat eens zien, gisteren, geloof ik, en ik heb hem alles verteld over Roel. Ik heb hem verteld dat hij u de molen afhandig heeft gemaakt en dat hij bezoek heeft gehad van drie heren, waaronder een Spaanse kolonel. Ik dacht dat het om Lochem te doen was en dan moet de wachtmeester dat toch zeker weten?”

„Maar wat heb jij daarmee te maken, Harm? Je steekt je neus gedurig in dingen die je niet aangaan. En daardoor komen we geregeld in moeilijkheden. Nu dit weer.”

„O, maar dit is niets, moeder. Maakt u zich maar niet ongerust, hoor. Heus niet, er is niets aan de hand. De wachtmeester heeft me beloofd dat hij dat zaakje van die Roel eens zou onderzoeken en dat is alles. Hij wil mij nu zeker vertellen wat dat onderzoek heeft opgeleverd.”

„Toe maar, daarvoor heeft hij jou zeker nodig. Hoe oud ben je al helemaal, ventje?”

„Dat doet er niets toe, moeder. Als er gevaar dreigt voor de stad moet iedere burger helpen. Er is nooit gezegd hoe oud zo'n burger daarvoor zijn moet.”

„Praatjes heb je genoeg, Harm,” zei moeder Lummigje. „Maar dat bevalt mij slecht, als je dat maar weet. Ik houd er niet van dat kleine jongens grote-mensenwerk gaan doen.”

„Dit is geen grote-mensenwerk, moeder. De wachtmeester heeft me bedankt en hij heeft beloofd dat hij me zou vertellen hoe het onderzoek was afgelopen. Er is dus helemaal geen kwaad bij.”

„We zullen hopen dat je gelijk hebt, Harm. Maar zorg ervoor dat je precies om twee uur aan de Blauwe Toren bent, hoor! Zulke heren willen niet wachten, denk daarom!”

Harm beloofde moeder dat hij om de tijd zou denken.

De toren van de Gudule-kerk had nauwelijks twee slagen laten horen of Harm meldde zich aan de poort van de Blauwe Toren. Enkele ogenblikken later zat hij tegenover de wachtmeester, die hem lachend aankeek.

„Als je wat geweldigs verwacht hebt, Harm,” begon hij, „moet ik je teleurstellen, jongen. Ik heb Roelof Vunderink hier laten komen en hij heeft me precies verteld hoe de vork aan de steel zit. Hij heeft hooi gekocht van de Spanjaarden, drie voeren hooi. Dat is alles.”

„Mag dat dan, wachtmeester?”

„Ja jongen, de handel met de vijand is helaas niet verboden. Hij

mag dus gerust hooi kopen van de Spanjaarden. Als de wagens er zijn, zal hij me waarschuwen, dan kan ik me met mijn eigen ogen overtuigen dat er geen kwaad achter steekt!"

't Viel Harm eigenlijk hard tegen wat de wachtmeester hem daar vertelde. Hij had gehoopt dat hij een verhaal zou krijgen over spionage en verraad, over een gevaarlijk complot waarvan Roel de leiding had. Maar niets van dat alles. Geen aanslag van de Spanjaarden op Lochem, geen verraad maar doodgewoon het kopen van drie voeren hooi voor Roels paard en voor zijn geiten.

„Je ziet dus, Harm,” begon de wachtmeester, „dat je je voor niets bezorgd hebt gemaakt. Je had dat allemaal zo mooi in elkaar gepast, dat ieder zou denken: het kan haast niet anders of het moet zo zijn. En waar ging het nu om? Om drie onnozele voeren hooi. Maar intussen heb je flink opgepast, laat ik je dat eerst eens heel duidelijk zeggen. 't Was heel goed mogelijk geweest dat er wel verraad in het spel was en dan waren we door jouw waarschuwing wakker geworden. 't Is veel beter zo, vind je ook niet, Harm?” vroeg de wachtmeester lachend. „Wat heb je aan al die drukte?”

Harm lachte maar eens terug. Hij was het wel niet met de wachtmeester eens, maar dat durfde hij niet te zeggen. Hij had gehoopt dat Roel nu eens als een lelijke verrader aan de kaak gesteld zou kunnen worden en dan zou hij misschien de molen ook hebben moeten teruggeven. Dan konden moeder en hij weer naar de molen. Daarvan zou nu jammer genoeg niets komen.

„Hoor je me niet, Harm?”

„Ja, of eigenlijk nee, wachtmeester. Zei u iets?”

„Ik zei dat je nu wel weer naar huis kunt gaan. Over de molen zal ik nog wel eens met de schout spreken. Misschien is daaraan nog iets te doen, zeg dat maar tegen je moeder.”

„Jawel, dank u wel, wachtmeester!” Met een vriendelijke groet verliet Harm de Blauwe Toren. Wat was dat verschrikkelijk

tegengevalen. Hij had zó gehoopt dat die Roel nu eens flink aan de kaak zou worden gesteld, dat iedereen in Lochem weten zou dat hij een gemene verrader was. En nu kwam daar niets van.

Toen ineens bedacht hij een mooi plan. Wacht, daar zou hij straks met Jan de Rode over spreken, als hij Mieke naar een andere plek op de bleek zou brengen. Hij moest nu eerst naar moeder.

In het huisje in de Brouwerssteeg deed Harm zijn verhaal. Moeder was echt blij dat het zo goed was afgelopen. Heimelijk was ze bang geweest dat Harm weer hier of daar klem zat. Maar gelukkig bleek nu dat dit niet het geval was en dat was een pak van haar hart. Voor de belofte betreffende de molen, die de wachtmeester aan Harm had gedaan, gaf ze niet veel. Zulke hoge heren vergaten dat toch weer, och nee, op de molen kwam ze niet weer.

Harm kreeg opeens haast om weg te komen. „Mieke moet nodig naar een andere plek gebracht worden, moeder,” zei hij. „Ik ga nu eerst maar naar de bleek.”

„Best, als je maar niet te lang wegblijft.”

„Nee moeder, ik zal vlug voortmaken!”

En weg was Harm.

Zijn grote haast betrof niet in de eerste plaats de geit. Dat beestje zou nog wel een poosje vooruit kunnen. Nee, hij wilde Jan hebben om met hem zijn plannetje te bespreken. Gelukkig trof hij zijn vriend vlak bij z'n huis aan.

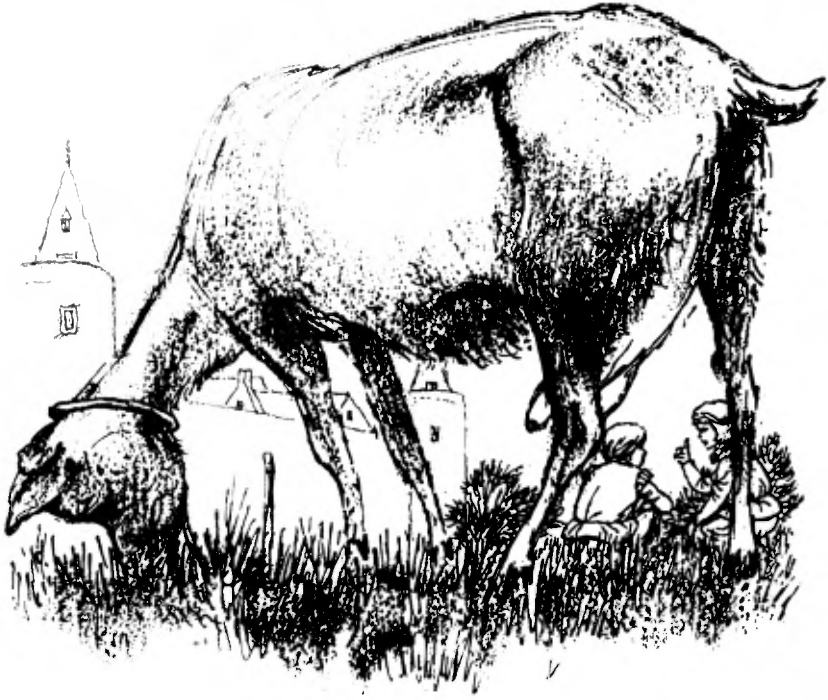
„Ga je mee naar de bleek?” riep hij. „Ik moet je wat vertellen, Jan!”

„Zo, ik jou ook!”

„Dat treft dan heel goed!” riep Harm terug, maar hij brandde van nieuwsgierigheid om te weten wat Jan hem te vertellen had.

Zodra Mieke een nieuwe graasplaats had gekregen, gingen ze in het gras zitten om het nieuws dat ze hadden uit te wisselen.

„Eerst jij,” zei Harm. „Wat voor nieuws heb jij?”

„Nou, zo erg belangrijk is dat niet. 't Is alleen maar dat Roel Vunderink hooi gekocht heeft, meer niet.”

„Hoe weet je dat?”

„Wel, doodeenvoudig, omdat hij het zelf aan vader heeft verteld. Hij is gisteravond hier geweest om te vragen hoe vroeg de poorten 's morgens opengaan. Hij vertelde dat hij drie voer hooi had gekocht en dat hij die zo vroeg mogelijk in de stad wilde hebben. „Anders heb ik maar last van die ellendige hooiplukkers,” zei hij. „Overdag, als er veel jongens op de been zijn, kunnen ze je een mooi beetje hooi afpakken en daarvoor heb ik het ten slotte niet gekocht, wat jij, De Rode?”

Vader zei hem dat het hooiplukken een oud recht is en dat je daar niets tegen kunt doen. Dat wist hij natuurlijk wel, maar juist daarom wilde hij heel vroeg het hooi binnen laten rijden.”

„Zo, zo,” zei Harm. „Dat zal hem toch niet glad zitten, want ik

was juist van plan er met jou over te praten om hem een heleboel hooi af te pakken. Dat heeft die kerel best verdiend."

„Wist jij dan ook van dat hooi af?" vroeg Jan.

Harm begon te lachen. „Ik weet er alles van," zei hij. „Luister maar, dan zal ik je de hele geschiedenis vertellen." En toen volgde het verhaal over wachtmeester Ballochi. „Ik ben blij dat we nu weten wanneer dat hooi binnenkomt, want dat was nu juist wat ik zo graag wou weten. Samen kunnen we heel wat hooi uitplukken, maar toch niet genoeg naar mijn zin. Ik ben van plan naar Jalink te gaan en te vragen of Geesje en Drees ook meedoen. Dan zijn we met z'n vieren en kunnen we onze molenaar eens flink te pakken nemen. Wat zeg je daarvan, Jan, is dat geen goed idee?"

„Prachtig!" juichte Jan. „Ja zeker, dat moet je beslist doen. Wat dunkt je, zouden ze ervoor voelen?"

„Als ik het ze vraag en ik vertel wat erachter zit, doen ze het beslist!" meende Harm.

„Maar je moeder. Zou zij goed vinden dat je zo vroeg de deur uitgaat?"

„Ik neem Mieke mee, natuurlijk!"

„Ja, dat spreekt, maar anders breng je de geit nooit zo vroeg naar de bleek. Het beest moet eerst nog gemolken worden ook, denk erom."

„O, dat doe ik wel als moeder er geen tijd voor heeft."

„Ja jô, maar 't is zo bar vroeg, lukt dat wel?" vroeg Jan.

„Zeker, ik vertel moeder eenvoudig dat er hooi binnenkomt, dat heb ik van jou gehoord. Maar ik zeg natuurlijk niet van wie dat hooi is. Moeder zal het beslist goed vinden dat ik hooi ga plukken. Mieke moet deze winter ook eten!"

„Ja, da's een goede reden; zo zal het wel lukken. Maar je kunt niet naar de bleek, omdat de poort nog niet open is en als de poort opengaat, heb je geen tijd, want dan moet je hooiplukken!"

„Hoe moet dat dan met Mieke?” vroeg Harm.

„Wel, je zet haar eenvoudig bij ons in de schuur en dan kom jij met Geesje en Drees bij ons binnen. We wachten dan rustig af tot de poort opengaat en als de hooiwagens eraan komen, stormen we er op af!”

„Prachtig!” juichte Harm, „zo kan het, zo kan het. Weet je wat? Ik ga nu dadelijk naar Jalink om er met Geesje en haar broer over te praten. Vanavond als ik Mieke kom halen, vertel ik je of ze het doen willen. Doen ze het niet, dan moeten we proberen of we nog een paar andere jongens kunnen opscharrelen.”

Zo werd afgesproken.

„Jan, we zullen die molenaar eens goed te pakken nemen, reken maar!” zei Harm nog. Toen vertrok hij om bij Jalink zijn boodschap te gaan doen.

Geesje was blij, toen ze Harm weer zag. „Zo jongetje,” zei ze lachend, „word je soms weer achternagezeten en moet ik je weer in de geheime kast opsluiten?”

„Gelukkig niet, Geesje. Ik ben nu zo vrij als een vogeltje in de lucht. Er is nu wat anders. Poorters Jan en ik willen Roel de molenaar eens goed te pakken nemen. Hij heeft drie voer hooi gekocht en nu is hij bang voor de hooiplukkers. Die gierige vent kan blijkbaar geen wisje hooi missen voor een arme geit. Daarom laat hij het hooi morgenvroeg om zes uur de stad al binnenrijden. Hij denkt dat er dan geen plukkers zullen zijn. Maar Jan en ik zullen hem dat anders laten zien en nu kwam ik vragen of jij en Drees ook meedoen. Dan kom ik jullie morgenvroeg ophalen.”

„Je kunt op mij rekenen, Harm!” zei Geesje dadelijk. „En ik zal het ook aan onze Drees vragen. Die zal het vast ook wel willen doen. Hoe laat kom je dan?”

„Om halfzes,” zei Harm. „En ik breng Mieke mee!”

„Mieke . . . ? O ja, zo heet jullie geit, dat was ik alweer haast vergeten. Halfzes is anders wel vroeg, Harm.”

„Ja, dat is zo. Maar als het erom gaat die molenaar eens te pakken te nemen, kan dat toch zeker voor een keer wel?”

„Tuurlijk jô! Je komt maar, hoor. Ik zal zorgen dat we klaar zijn om met je mee te gaan!”

„Bedankt Geesje, tot morgenvroeg!”

's Avonds vertelde hij Jan dat Jalink's kinderen meededen en samen bespraken ze nog eens hun plan. En toen was het wachten op de volgende morgen.

VIII. HEEFT EEN SPANJAARD ROOD HAAR?

Al voor halfzes de volgende morgen, was Harm bij de Jalinks. Hij wilde aankloppen, maar Geesje deed de deur al open.

„Wat dacht je wel?” vroeg ze lachend. „Dat wij ons verslapen zouden? Dat heb je dan lelijk mis, mannetje. Drees en ik zitten al met smart op je te wachten. O,” ging ze aan een stuk door, „is dat Mieke nu? Nou, ik moet zeggen, 't is een prachtige geit, Harm. Je kunt zien dat je veel zorg aan dat beest besteedt.”

„Zeg, je hoeft me niet voor de mal te houden, hoor,” zei Harm quasi-geërgerd.

„Maar dat doe ik helemaal niet, jongen. Eerlijk, ik meen wat ik zeg. En ik beloof je dat ik straks mijn best zal doen om veel hooi voor Mieke uit de wagens van Roel te trekken. Dat beestje verdient wel een lekker hapje!”

„Morgen, Harm!”

„Morgen, Drees!” zei Harm vrolijk. En even later: „Zó, nu zijn we met z'n drieën. Laten we nu maar vlug naar de Smeepoort¹ gaan.”

Ze liepen vlug door, zó vlug zelfs dat Geesje bang was dat de arme Mieke hen niet bij kon houden.

„Wat zei je moeder over het avontuur dat we nu gaan beleven, Harm?” informeerde het meisje.

„Niets, moeder sliep nog.”

¹ Van Meteren zegt (Deel V, p. 363) dat het voorval bij de Bergpoort plaatsvond, maar een poort van die naam bezat Lochem niet. Het gebeurde bij de Smeepoort.

„Heb je dan niet gezegd dat je Mieke weg ging brengen? Dat is toch heel gewoon?”

„Nee, dat is niet zo gewoon als jij denkt,” zei Harm. „Ik breng Mieke altijd om een uur of acht weg. Als ik nu ineens om halfzes met haar op pad wil, zal moeder daar natuurlijk tekst en uitleg over willen hebben. En die kon ik haar moeilijk geven. Ik maakte me bang dat ze me zou verbieden hooi uit de wagens van Roel te gaan trekken. Ik ben daarom geruisloos opgestaan, heb Mieke gemolken en heb met een stuk krijt op de tafel geschreven dat ik Mieke naar de bleek ging brengen. Als moeder goed en wel op is, hoop ik al terug te zijn en dan zal ik haar het verhaal wel vertellen. 't Zou toch vreselijk jammer geweest zijn als ik aan de hooiplukkerij niet had kunnen meedoen?”

„Ja, dat zou het zeker!” stelde Geesje vast.

„Met een uurtje zijn we alweer thuis,” meende Drees. „Die hooiplukkerij kan nooit lang duren, want als de wagens de Smeespoort door zijn, moeten we ermee ophouden.”

„Zeker, alleen tussen de voorpoort en de hoofdpoort mag er hooi geplukt worden,” wist Harm.

„Jij gaat dat hooi vandaag zeker wel ophalen, Harm?” wou Geesje weten.

„Bij Jan thuis hebben ze ook een geit en daarom delen we het hooi samen, hebben we afgesproken. Of willen jullie ook je deel hebben? Dan moet je het maar zeggen, hoor, eerlijk is eerlijk. 't Gaat er ons meer om de molenaar te pakken te nemen dan veel hooi te plukken. Er zullen deze zomer nog wel meer wagens met hooi door de poort komen, zullen we maar denken.”

„Nee Harm, wij hebben het hooi niet nodig,” zei Drees. „Wij plukken voor jou, dus mag je onze portie hebben, hoor.”

„Bedankt!” zei Harm. „Maar kijk eens, we zijn er al.”

Ze waren aan het einde van de Smeestraat gekomen en daar rees de poort voor hen op. Enkele van de wachtsmannen liepen

al heen en weer, terwijl de anderen in het wachthuis nog aan hun ontbijt zaten. In totaal lagen daar bij de Smeepoort zestien man van de wacht. Maar Wolter de Rode, Jans vader, was de poortwachter. Die moest de poorten openen en sluiten.

„Zo, Harm,” zei Wolter, die juist zijn poorthuisje uitkwam, „ben je daar al? Je bent nog te vroeg, jongeman, de toren van de Gudule-kerk heeft nog geen zes geslagen. Zet je geit eerst maar bij ons in het schuurtje. Ha, daar is Jan ook. Nou, dat zal de molenaar vanmorgen een aardig plukje hooi kosten!”

Mieke werd vlug in het schuurtje gezet en toen Jan met Harm weer buitenkwam, zei hij: „Vader, de hooiwagens staan al voor de buitenpoort. Ik hoor de voerlui al schreeuwen of de poort nog haast niet opengaat.”

„Ja, ja, da's best, hoor. Maar zo'n haast hebben we niet. Tijd is tijd. Kom, we zullen het winket ¹ van de hoofdboort doorgaan en dan alvast naar de buitenpoort lopen. Gaan jullie mee, dan kun je direct met plukken beginnen, zodra de eerste wagen binnen de voorpoort is. De hoofdboort kan ik dan straks wel opendoen!”

Zo gebeurde het en vrolijk stapte het viertal achter Wolter aan naar de voorpoort, terwijl het winket van de Smeepoort open bleef staan.

„Warempel, nu hoor ik ze ook,” zei Harm. „Luistermaar, Geesje, daar heb je het weer: Poortwachter, slaap je nog? Gaat de poort haast open?”

De ongeduldige boeren begonnen hoe langer hoe harder te schreeuwen, maar Wolter de Rode was een man van de klok. Hij wachtte rustig tot de torenklok haar zes slagen liet horen en toen pakte hij de grote sleutel, die aan zijn gordel hing en opende de voorpoort.

¹ Klein deurtje in de grote poortdeur.

De jongens zagen dat er drie volgeladen hooiwagens stonden te wachten. Naast elke wagen liepen twee of drie boeren met hooivorken op de schouder en op het zitkistje zat een boer, die de paarden mende.

„Aan elke kant twee van ons, jongens,” zei Harm. „Toe Geesje, ga jij met Drees aan de andere kant staan, dan zullen Jan en ik aan déze kant een aanval op de wagens doen. We zullen de eerste de beste maar direct pakken!”

Langzaam reed de eerste hooiwagen door de poort. De jongens zagen hem naderen en Jan merkte op dat dit voer erg los geladen was.

„’t Zit er niet vast op getast, Harm,” zei hij. „Dat treffen we. Hoe lossier het zit, hoe meer we eruit kunnen trekken. Bah, wat hebben die boeren dat hooi slecht op de wagens geladen, dat zou ik warempel nog beter kunnen.”

„Nou Jan,” zei Harm nu, die maar half naar het gebabbel van zijn vriend had geluisterd, „vooruit maar, de eerste wagen is erdoor, we mogen plukken.”

Verwoed vielen ze op de wagen aan: Jan en Harm aan de rechterkant en Geesje en Drees aan de linkerkant. Weldra vlogen de eerste plukken hooi tegen de grond. „Ik zal er mijn armen eerst eens heel diep insteken,” zei Harm. „Zul je eens zien wat een pluk ik dan meebreng.”

Hij voegde de daad bij het woord, boorde zijn armen diep in het hooi en begon te trekken. Maar opeens schrok hij zich wild, want hij had een laars te pakken en die laars werd heen en weer getrokken om weer los te komen. Er zat dus blijkbaar een been in die laars.

„Er zit een vent in het hooi!” riep Harm verschrikt. „Zeg Jan, er zit een vent in het hooi, zou dat soms een Spanjaard wezen?”

„Vast!” zei Jan. „Misschien zitten de drie wagens wel vol met Spanjaarden.”

„Loop als een haas naar de Blauwe Toren, naar wachtmeester Ballochi!” commandeerde Harm, „en zeg dat de Spanjaarden de stad in komen!”

Poorters Jan was al weg. Al schreeuwend: „Verraad, verraad,” snelde hij naar de hoofdpoot en wipte het winket door.

De wacht werd door het schreeuwen van de jongen gealarmeerd en vloog op de wagens af.

Ondertussen had Harm het been van die kerel stevig vastgehouden. Hij trok uit alle macht en hoewel de vent hevig tegenpartelde, liet Harm niet los. Tot opeens . . . daar gleeed de laars van het been. Harm hield de laars in zijn hand, maar gooide dat ding meteen weer weg. Opnieuw graaiden zijn armen in het hooi en nu trok hij nog harder dan straks.

„Hier zit ook een kerel in het hooi!” hoorde hij Geesje zeggen. „Hè, ik griezel ervan. Toe Drees, help me eens, ik heb een been te pakken, maar ik durf niet zo hard te trekken.”

Broer en zuster begonnen nu samen te trekken, maar ze hadden niet zoveel succes als Harm. Die had het eindelijk zover, dat de Spanjaard langzaam uit het hooi gleeed en op de grond terecht kwam. Harm schrok van de vent: hij had rood haar en een rode baard . . . Wel heb ik van mijn leven, dacht de jongen. Heeft een Spanjaard rood haar? Ik dacht altijd dat alle Spanjaarden zwart haar hadden. Maar veel tijd om daarover na te denken had hij niet, want hij holde al naar de andere kant van de wagen, waar hij Geesje en Drees begon te helpen. Die vent zat blijkbaar wat dieper in het hooi, want het kostte geweldig veel kracht om hem eruit te krijgen.

Eindelijk gelukte het hun de man uit het hooi te trekken. Half versuft viel hij op de grond en Drees gaf hem een schop, zodat hij aan de kant kwam te liggen. Harm zag dat „zijn” rode Spanjaard er ook niet al te best aan toe was. Die was ook aan de berm in het gras gaan liggen en hapte naar adem.

„Willen we nu die tweede wagen eens onderhanden nemen?” stelde Drees voor.

Maar Geesje bedankte ervoor. „O nee hoor, Drees, ik doe niet meer mee met hooiplukken,” zei ze. „Ik vind het allemaal zo vreselijk griezelig. Hu, levende mensen tussen het hooi, ik ril ervan. Zeg Drees, ik wil hier weg!”

Meteen knalden er schoten.

„O, o, o!” gilde Geesje, „wat is dat nou?”

„Er wordt geschoten, dat hoor je toch?” vroeg Drees.

„Ja maar, wie schieten er dan? O nee, nee, ik blijf hier geen minuut langer.”

„Je hebt gelijk, Geesje,” zei Harm nu. „Dit is geen plaats voor een meisje. „Kom maar gauw mee, dan breng ik jou door het winket en dan kun je de Smeestraat doorlopen naar huis.”

Harm pakte het meisje bij de hand, liep langs de voorste hooiwagen heen en rende met haar naar het kleine poortje, waar hij haar door liet.

„Nou ben je veilig, Geesje,” zei hij. „Loop nu maar hard naar huis.”

„Jij moet hier ook niet blijven, Harm,” zei het meisje. „Kom, ga mee, anders schieten ze je vast nog dood. Harm toch, kom, ga met me mee!”

„Ik denk er niet over. Als er tegen de Spanjaarden gevochten moet worden, wil ik er bij zijn. Mijn grootvader sneuvelde bij Heiligerlee en mijn vader bij de verdediging van Lochem. Nee Geesje, ik blijf!”

„Maar jij bent nog maar een jongen,” bracht het meisje er tegenin.

„Jongens kunnen de Spanjaarden last genoeg bezorgen, geloof je dat wel?” zei Harm. „Nou, dag Geesje, ga maar gauw naar huis.”

„Ik zal voor je bidden, Harm,” riep het meisje nog. „Ik zal God vragen of Hij je wil bewaren.”

„Doe dat, Geesje, dat vind ik lief van je.”

Meteen was Harm weg.

Het schieten werd nu heviger en omdat hij nieuwsgierig was wie er toch zo schoten, sloop hij naar voren. Hij kwam langs de rode Spanjaard, die zich nergens iets van aantrok, maar nog rustig in katzwijn lag en toen hij de buitenpoort naderde, zag hij dat de wacht aan het schieten was op een stroom van opdrin-

gende Spanjaarden. Er waren al verscheidene wachtsmannen gesneuveld en het was te voorzien dat ze er alle zestien aan zouden gaan als er niet spoedig hulp kwam.

De boeren hadden de benen genomen, de hooiwagens stonden, waar ze stonden. Hier en daar was nog een Spanjaard bezig om zich uit het hooi te wurmen. Het bleef maar volk stromen door de buitenpoort en nu zag hij ook paardevolk naderen ¹. O, als de Smeepoort maar dicht bleef, als maar geen van die kerels het in zijn hoofd kreeg die te openen. Als dat gebeurde konden die Spaanse benden de stad binnenkomen.

„O Heer,” bad hij, „laat de poort toch dicht mogen blijven en laat Ballochi toch gauw komen, anders is Lochem verloren!”

De jongen begreep dat hij niets kon doen om de benden tegen te houden. Alleen bij de Smeepoort . . . daar zou hij misschien nog wel iets kunnen uitrichten. Waar zou Wolter toch zijn? Misschien in zijn poorthuisje?

Harm rende erheen, wipte het winket door en zag tot zijn vreugde dat de hoofdpoort nog secuur dicht zat. Hij ging het poorthuisje binnen, waarvan de deur openstond, maar zag Wolter de Rode, de poortwachter, niet. Wel zag hij aan een spijker een kolossale sleutel hangen en hij begreep dat dit de sleutel was van de Smeepoort. Vlug nam hij het ding van de muur en stopte het in zijn zak.

Ziezo, nu zou het de Spanjaarden niet meevallen de poort open te maken. De sleutel kregen ze van hem niet en dus zouden ze, net als de Watergeuzen bij Den Briel, met een zware boom of met vuur moeten beginnen. Maar eer het zover was, zou Ballochi er toch zeker wel zijn. Opeens hoorde hij een bekende stem roepen: „Ha die Harm!” Hij keek om en zag Poorters Jan staan.

„Waar is mijn vader?” vroeg Jan.

¹ 's Nachts hadden driehonderd man voetvolk en honderd vijftig ruiters zich achter struiken verborgen zonder dat iemand er iets van had gemerkt.

„Weet ik niet. Ik ben daarheen gedraafd om de sleutel van de Smeepoort te pakken voordat de Spanjaarden die nemen. Kijk, hier heb ik hem. Maar zeg, komt wachtmeester Ballochi nog niet? Ze kunnen het daarginds nooit uithouden. Er zijn zoveel Spanjaarden door de voorpoort gekomen, jô, en ik zag nog ruiters ook. O, da's waar ook,” viel hij zich zelf in de rede, „die Spanjaard, die ik uit het hooi heb getrokken, had rood haar en een rode baard. Zeg Jan, heb je ooit gehoord dat Spanjaarden rood haar hebben? Ze zijn immers allemaal zwart?”

„Deze kan verkleurd zijn,” zei Jan.

„Hè jô, doe nu niet zo flauw. Heb je ooit een Spanjaard gezien met rood haar?”

„Nee, die bestaan niet,” zei Jan. „Spanjaarden zijn zwart.”

„Maar kijk, ginds komen de mannen van Ballochi al aan. Ik heb de hele stad bij elkaar geschreeuwd. Ik heb al maar geroepen: „Verraad, verraad! De Spanjaarden zijn in de stad!” Het gevolg is dat er nu ook een hele troep burgers mee komt vechten!”

„O gelukkig, dan zullen we de stad wel houden. Maar zeg, wij blijven hier bij de Smeepoort, hoor. Dat is het zwakke punt, want als de Spanjolen daar doorheen komen zijn we verloren!”

Dat was Jan goed met zijn vriend eens.

IX. LOCHEM WORDT GERED

Terwijl de jongens zo met elkaar stonden te praten, zagen ze opeens enkele Spanjaarden op de Smeepoort aan hollen.

Harm begreep onmiddellijk wat het doel was. Die poort moest natuurlijk open, dan zouden al de manschappen en de ruiters de stad kunnen binnentrekken. Hij stak zijn hand in de zak waarin de sleutel zat en duwde die nog verder naar beneden. Stevig hield hij daarna zijn hand in die broekzak.

Maar wat zag hij daar? De man die voorop liep kende hij. Harm verstijfde bijna van schrik. De wachtmeester van Zutphen! Hij kwam het winket door en liep het openstaande poortwachtershuisje binnen. Dat was om de sleutel te doen, begreep Harm. Juist wilde hij Jan zeggen wat hij dacht en hem voorstellen er vandoor te gaan, toen de wachtmeester het hokje uitkwam. Hij stormde regelrecht op Harm af en schreeuwde: „Jij hebt de sleutel van de poort, kwajongen, geef hier, zeg ik je.”

„Nooit!” schreeuwde Harm. „Nooit, al sla je me dood, lelijke verrader!”

En meteen zette hij er, gevolgd door Jan, de sokken in.

„Mannen, pak die jongens!” commandeerde de wachtmeester. Maar dat was gauwer gezegd dan gedaan. De mannen begonnen de achtervolging wel, maar de jongens, die blootvoets waren, konden veel harder opschieten dan zij. Ze koersten in de richting van de Smeestraat en juist, toen ze die straat in wilden hollen, verscheen daar wachtmeester Ballochi met een deel van zijn

mannen. Harm holde op hem af en riep: „O wachtmeester, die vent uit Zutphen wil de Smeepoort opendoen, gauw, gauw, anders komen de Spanjaarden erin!”

Zo'n aansporing had Ballochi helemaal niet nodig. Hij zag direct zelf welk groot gevaar Lochem bedreigde en met gevelde vuuroeren stormde hij met zijn mannen op de Smeepoort af. Er ontstond daar een kort en scherp gevecht. De jongens, die nu hun angst weer kwijt waren, volgden op een afstand. De eerste die sneuvelde, was Roeterdink, de wachtmeester van Zutphen. Daarop verdwenen de Spanjaarden, die hem gevolgd waren, allen als hazen door het winket. Een ogenblik later zagen de jongens

ook Ballochi met zijn gevolg door het winket verdwijnen. Het aantal mannen was nog niet groot, maar nam gelukkig per minuut toe, want ook veel burgers waren te hoop gelopen. Gelukkig, nu kregen ze tussen de beide poorten versterkingen. Misschien zou het nu gelukken de Spanjaarden terug te drijven. Doch dat was niet zo gemakkelijk. Hun aantal was veel te groot. Doordat de drie wagens met hooi daar altijd nog stonden, kon het paardevolk niet veel uitrichten. Dat wachtte op het ogenblik waarop de hoofdpoort zou worden geopend. Dan zouden zij in vliegende galop de stad binnenrijden. Maar dat ogenblik kwam niet. Roeterdink had daarvoor moeten zorgen, maar het was mislukt.

De jongens durfden zich nu niet binnen de hoofdpoort te begeven. Er werd daar te fel gevochten en zij konden niet meedoen, want zij hadden geen wapens. Maar wel moedigden zij de mensen aan, die nog steeds kwamen toe lopen. Ze riepen aldoor: „Gauw, gauw, het winket door, daar binnen wachten ze op jullie.”

„O, kijk eens, Jan!” riep Harm opeens. „Daar komt Jalink ook aan! Kijk eens, die heeft een dorsvlegel meegenomen en de man, die naast hem liep, was gewapend met een hooivork.”

Harm holde op Jalink af. „O boer!” riep hij. „Het is zo erg, er zijn zoveel Spanjaarden, ga maar gauw helpen, anders kan Ballochi het nooit houden!”

„We zullen ons best doen, Harm,” zei de boer. „We zullen wel met die Spanjaarden afrekenen,” liet hij er grimmig op volgen. Meteen verdween ook hij met een groot aantal mannen door het winket.

„Zullen we eens gaan kijken hoe het ervoor staat?” vroeg Jan.

„Durf jij?” zei Harm.

„Ik best. Ga je mee? We zullen wel voorzichtig doen, ik wil alleen weten of de onzen het houden kunnen.”

Samen slopen de jongens met een bevend hart het winket door. Het was tussen de beide poorten een waar slagveld geworden. Vlak voor de poort was er niets te doen, maar verderop werd er fel gevochten. Langzaam liepen de jongens door. „We moeten niet te ver gaan, Harm,” waarschuwde Jan. „Je weet nooit hoe je door een verdwaalde kogel getroffen kunt worden.”

„Nee, dat is zo, maar ik wil toch zien wat er eigenlijk gebeurt.”

„Dat hoef je niet te vragen, dat kun je toch zó wel zien! Daar wordt gevochten.”

Ze kwamen bij het voer hooi, waar Harm die roodharige Spanjaard uit getrokken had. De paarden stonden slaperig naast elkaar, maar van de voerman was geen spoor te ontdekken en de boeren, die de wagen hadden begeleid, waren ook verdwenen.

„Ik heb zin om op dat voer hooi te klauteren,” zei Harm, „dan kun je mooi overal overheen zien.”

„Je lijkt wel mal,” meende Jan. „Als ze jou daar boven op dat hooi zien zitten, schieten de Spanjaarden je er zó af, begrijp je dat niet?”

„Welnee jò, dat doen ze vast niet. Ze hebben het op de begane grond veel te druk om naar boven te kijken. Ik doe het, hoor. Ik ben alleen bang dat de paarden aan de haal zullen gaan. Weet je wat, houd jij de paarden bij de kop, dan klauter ik naar boven.”

„Je moet het zelf weten, hoor Harm,” zei Jan. „Ik heb je gewaarschuwd, maar als je met alle geweld boven op dat voer hooi wilt klimmen, zal ik de paarden wel vasthouden. Vooruit dan maar!”

Harm ging op het zitkistje staan, greep het kneveltouw vast en klauterde daarlangs omhoog.

Al gauw had hij de polderboom¹ vast en toen wist hij zich handig boven op het voer hooi te slingeren. Voorzichtig richtte hij

¹ Lange paal boven op een voer hooi. Hiermee wordt het hooi van boven vastgehouden.

zich, op zijn knieën zittend, op en keek over het slaggewoel heen. Al spoedig bemerkte hij dat de Spanjaarden teruggedrongen werden. Ze waren al voorbij het derde voer hooi. En steeds drongen de Lochemers onder leiding van Ballochi naar voren. Opeens hoorde Harm een geweldig lawaai. Eerst begreep hij niet, waar dat vandaan kwam, maar al gauw had hij het in de gaten. De Spaanse ruiters denderden met hun paarden de brug over en gingen er vandoor.

Vlug kroop hij naar de rand van het voer en schreeuwde naar beneden: „Jan, Jan, het paardevolk gaat er al vandoor! Nu zullen de anderen wel gauw volgen.”

Jan hoorde het goede nieuws en nu wou hij voor een lief ding dat hij ook boven op het voer zat. Maar dat ging nu niet meer, want hij durfde de paarden niet alleen te laten. Dus wachtte hij maar rustig af of zijn vriend nog meer berichten naar beneden zou schreeuwen.

Al spoedig verscheen Harm weer aan de rand van het voer. „Jan, ben je daar nog?” schreeuwde hij. „Heb je gehoord dat het paardevolk weg is?”

„Ja zeker, je schreeuwde hard genoeg. Een doof mens zou het nog gehoord hebben. Heb je nu weer wat moois gezien?”

„Reken maar. De Spanjaarden trekken langzaam terug naar de buitenpoort.”

„Kom er dan maar af, Harm,” gaf Jan zijn vriend de raad. „We kunnen nu beter wat naar voren lopen, dan zien we veel meer dat jij daar boven op het voer hooi kunt zien.”

Dat vond Harm ook en daarom daalde hij van zijn hoge uitkijkpost af. Voorzichtig liepen de jongens nu in de richting van de buitenpoort.

„Kijk eens!” zei Jan opeens. „Daar liggen er twee van de stadswacht, die gesneuveld zijn. Foei, wat is dat een vreselijk gezicht. Nee Harm, ik ga niet verder, hoor. Wie weet wat voor akelige

dingen we nog meer zullen zien. Ik kan er heus niet goed tegen!"
„Dan moet je er niet naar kijken, jô! Oorlog is nu eenmaal verschrikkelijk. Mijn grootvader . . ."

„Ja, dat weet ik al lang," viel Jan zijn vriend een beetje bits in de rede. „Dat was akelig genoeg, maar daar kunnen we het nu niet meer over hebben!"

„Dat wou ik ook niet. Ik wilde alleen maar zeggen dat als het oorlog is er doden vallen. Dat is niet te voorkomen en daarom vind ik een oorlog zo afschuwelijk!"

„Dan zijn we 't goed samen eens," stemde Jan in. „Maar ik heb nu al narigheid genoeg gezien, ik ga weer naar de Smeepoort terug, hoor."

„Daar wordt de narigheid niet meer of minder door," meende Harm. „Ik loop nog even verder."

Langzaam liep Harm verder, tot hij eindelijk bij de plaats kwam, waar zoëven nog gevochten werd. Nu viel er geen schot meer. Hij zag juist hoe de laatste Spanjaarden de voorpoort uit renden en begreep dat de strijd daar over was. Wolter de Rode deed achter de laatste Spanjaard de poort op slot, want er waren nogal wat gevangenen en die moest men de kans niet geven op het laatste ogenblik te ontsnappen.

De soldaten, die uit de voeren hooi waren gehaald, waren allemaal ingerekend en werden nu in het gelid gezet, tegelijk met enkele van de voeren, die de wagens hadden begeleid of gemend. Opeens zag Harm de Spanjaard met het rode haar ook weer. Hij was er nog allesbehalve goed aan toe, maar moest meelopen in het gelid.

„Vooruit, Rooie Spanjaard, lopen, hoor," riep Krijn.

Toen hoorde Harm tot zijn schrik die rooie zeggen: „Ik ben geen Spanjaard, maar een Hollander, ik zal je eens vertellen . . ."

„Houd je mond gauw dicht of ik sla hem dicht," schreeuwde Krijn, die nu opeens woedend werd. „Als jij geen Spanjaard bent,

ben je een smerige verrader en reken er dan maar op dat ik wachtmeester Ballochi goed zal inlichten!"

De Rooie probeerde wat terug te zeggen, maar Krijn gaf hem daarvoor geen kans. Harm holde nu naar de Smeepoort terug om Jan te vertellen wat hij ontdekt had. Dat nieuws van die rooie Spanjaard zat hem heel hoog.

„We blijven hier in het wachthuisje," stelde Jan voor, „dan kunnen we de stoet voorbij zien trekken."

„Jó, Jan, ik ben Mieke helemaal vergeten," schrok Harm opeens.

„Maar ik niet. Het beestje staat fijn bij ons in de stal en ik ben haar zojuist nog weer een wis hooi wezen geven. Hooi hebben we hier nu genoeg, moet je denken."

„O gelukkig, ja goed, laten we dan maar in het wachthuisje gaan zitten."

De jongens zaten er nog niet lang, of ze hoorden de stoet naderen. De gevangenen liepen allemaal met het hoofd naar beneden.

„Kijk zeg," zei Harm opeens. „Kijk Jan, daar heb je nou die Rooie, die ik uit het hooi heb getrokken. Ik dacht ook al: Wat gek, een rooie Spanjaard. En nu is die vent een Hollander, een lelijke verrader."

„Reken maar dat die een flinke straf zal krijgen, Harm," zei Jan.

„En dat is maar goed ook, landverraders vind ik gemeen volk, die kunnen ze nooit genoeg straffen."

„Nee," riep Harm opeens. „Wat zie ik daar? Daar loopt warempel sergeant Klaassen ook tussen de gevangenen. Hij heeft er tenminste het leven afgebracht."

„Maar nu gaat hij de gevangenis in, vast," meende Jan.

De stoet was nu de Smeepoort door getrokken, de Smeestraat in gelopen, op weg naar de Blauwe Toren. Eenzaam bleven de drie wagens met hooi achter. Wolter, de poortwachter, liep zenuwachtig heen en weer. Hij had van wachtmeester Ballochi de opdracht gekregen vandaag de poort gesloten te houden. Men kon nooit

weten of de Spanjaarden nog eens hun geluk zouden beproeven. Ook moest hij een wakend oog houden op de gesneuvelden. Later op de dag zouden die worden weggehaald.

„Ik zal Mieke meenemen,” zei Harm. „Dan moet ze de rest van de dag thuis maar op stal staan. Ik moet gauw naar huis, want moeder zal ongerust worden. Ze heeft natuurlijk ook van de overval gehoord en ze zal niet weten, waar ik zit.”

„Hebben jullie thuis hooi?” vroeg Jan.

„Nog niet, ik had gehoopt vandaag mijn wintervoorraad te kunnen opdoen.”

„Nou, neem dan alvast een arm vol mee, jò. We hebben het hier nu in overvloed.”

En zo ging Harm naar huis. In de ene hand hield hij het touw waaraan Mieke was vastgebonden en onder zijn linkerarm droeg hij een geweldige wis hooi waaraan de geit dagenlang genoeg zou hebben.

Met een vrolijk hart kwam hij thuis om zijn moeder te vertellen dat Lochem gered was en dat hij daar een beetje aan had mogen meehelpen.

X. ROEL KRIJGT DE SCHRIK VAN ZIJN LEVEN

Zodra wachtmeester Ballochi van Jan de Rode gehoord had wat er bij de Smeepoort aan de hand was, begreep hij dat Roel, de molenaar, toch een verrader was. Dat was het dus: hooi gekocht van de Spanjaarden, ja zeker, om zodoende de vijand binnen de stad te brengen. Nu snapte hij meteen hoe het mogelijk was geweest dat de vent twee jaar pacht had kunnen vooruitbetalen. Dat had hij natuurlijk gedaan met het smerige verradersgeld dat hij had ontvangen. Maar dan was het zaak die kerel onmiddellijk in te rekenen, vóór hij kans zag te ontsnappen. En terwijl de wachtmeester in allerijl zijn manschappen bijentrommelde om naar de Smeepoort te gaan, stuurde hij Krijn en Janus naar de molen om Roel gevangen te nemen.

Roel Vunderink was die morgen vroeg opgestaan. Hij was erg zenuwachtig, want vandaag zouden de drie voeren hooi naar de molen gebracht worden. Hij wou dat ze er alvast waren. Telkens keek hij de Zuiderwal langs in de richting van de Smeepoort in de hoop ze te zien komen. Als ze eenmaal de poort door waren, was het een kleine afstand naar de molen. Maar de poort, dat was het gevaarlijke punt. Och, gevaarlijk nu eigenlijk ook weer niet. Wat zou er bij de poort kunnen gebeuren? Hooiplukkers zouden er natuurlijk niet zijn, daarvoor was het nog veel te vroeg. Zo vroeg in de morgen waren er nog geen jongens op de been en Wolter zou allicht ook nog een beetje slaperig zijn. Weer keek hij de straat langs. Waar bleven die wagens nu? De

toren van de Gudule-kerk had al lang zes uur geslagen. Eigenlijk moesten ze er dus al zijn. Maar ja, er kon natuurlijk enige vertraging zijn opgetreden.

„Goeiemorgen, molenaar,” klonk het opeens. „Je bent al vroeg bij de pinken vanmorgen. Zeker een drukke dag voor de boeg?”

Roel keek om . . . daar stonden twee soldaten. Wat moest dat betekenen? Houd je goed, Roel, dacht hij, niets laten merken, anders verraad je je zelf. „Dat heb ik zeker. Ik verwacht het hooi dat ik gekocht heb, maar ik begrijp niet dat het er nog niet is. Het had al lang hier moeten zijn.”

„Het komt nooit, molenaar,” zei Krijn lachend. „Je zult met het hooi heus geen drukte hebben vandaag.”

„Wa . . . wat, bedoel . . . doel je?” hakkelde Roel.

„Precies wat ik zeg. Dat hooi komt niet, want het deugde niet en met ondeugdelijk hooi is Lochem niet gediend en jij hebt er natuurlijk niets aan.”

„Wie maakt . . . maakt dat uit?”

„Wachtmeester Ballochi natuurlijk. Verbeeld je, molenaar, er zaten Spanjaarden tussen dat hooi van jou. Een jongen, je kent hem misschien wel, Harm Hovelink, trok er wat hooi uit voor de geit van zijn moeder en laat hij nu uitgerekend een been vastgrijpen! Hij trekken natuurlijk en jawel hoor . . . een Spanjaard! Je begrijpt zeker wel dat de wachtmeester daar iets meer over wil weten en daarom komen Janus en ik jou halen. Kom, dan gaan we gauw naar de Blauwe Toren, want we hebben niet veel tijd, dat snap je zeker wel. Wij moeten als hazen naar de Smeepoort, want daar is het nu heel druk.”

„Moe . . . moet ik naar de Blau . . . Blauwe Toren?” vroeg Roel, die krijtwit was geworden.

„Dat zei ik immers al. Nee, je hoeft je vrouw geen gedag meer te zeggen, die snapt toch wel wat er aan de hand is!”

Roel probeerde nog uitvluchten te vinden, zelfs trachtte hij er

nog vandoor te gaan, maar Janus was hem te vlug af. Hij greep hem stevig in de kraag en zei: „Kom, kom, nu moet je flink zijn, molenaar. Je hebt A gezegd, nu moet je ook B zeggen. Je kent het spreekwoord toch wel: wie z'n billen brandt, moet op de blaren zitten? Nou dan, vooruit, geen flauwigheid!”

Een kwartier later zat Roel Vunderink opgesloten in een cel in de Blauwe Toren. Krijn en Janus gingen daarna als de wind naar de Smeepoort om daar de vijand van de goede stad Lochem tegen te houden.

Een paar uur later keerde wachtmeester Ballochi als een overwinnaar aan het hoofd van zijn troepen en met een aantal gevangenen naar de Blauwe Toren terug. De burgers die aan de strijd hadden deelgenomen, gingen weer naar hun huizen en zo wist in een ogenblik heel de stad wat zich bij de Smeepoort had afgespeeld.

Ballochi zat in zijn kamer om de gevangenen te ondervragen. Hij was het meest nieuwsgierig aan wie Lochem dit koopje te danken had. Daarom moest allereerst sergeant Klaassen voor hem verschijnen. De man werd scherp ondervraagd en hij zakte heel gauw door de mand. Het plan voor de overval op Lochem was gemaakt door de pastoor van Zutphen, vertelde hij. Deze had wachtmeester Roeterdink in de arm genomen, maar hij zelf had er geen schuld aan. De wachtmeester was zijn meerdere en hij had moeten doen wat deze zei. In de stad zelf hadden ze contact opgenomen met een molenaar, een zekere Roelof Vunderink, die het hooi in ontvangst wilde nemen en daarvoor flink was betaald.

Zo, zo, zat de pastoor van Zutphen erachter? Een mooi iemand was dat.

Klaassen werd naar zijn cel teruggebracht en nu moest Roel voorgeleid worden. Maar ondertussen vertelde Janus dat er onder de gevangenen één was, een vent met een rooie baard, die be-

weerde dat hij geen verrader was. Hij had wel tussen het hooi van de voorste wagen gezeten, maar hij was geen verrader. Dat moest de wachtmeester maar eens aan Roelof Vunderink vragen, de molenaarsknecht. Dat was het verhaal van Janus.

„Breng die twee allebei hier, Krijn,” commandeerde wachtmeester Ballochi. „Twee Joden weten wat een bril kost en misschien zullen we achter de waarheid komen als we ze met elkaar laten praten.”

Krijn vertrok. Hij bracht eerst Roel en ging toen de man met de rode baard halen. Zodra hij met deze gevangene de kamer binnenkwam, greep Roel zich vast aan de tafel. Hij wankelde op z'n benen en werd zo wit als een laken.

„Grote goed . . . goedheid,” stamelde hij. „Nee . . . nee, dat kan niet waar zijn!”

„Zo Roel,” zei de gevangene. „Dat is lang geleden dat ik jou gezien heb, jongen.”

„Kennen jullie elkaar?” vroeg de wachtmeester.

„Dat zou ik denken,” zei de roodbaard. „Dat zou ik denken, wachtmeester. Dat lieve ventje heeft me acht jaar geleden in handen van de Spanjaarden gespeeld . . .”

„Dat lieg je!” gilde Roel.

„Stop eens even,” commandeerde Ballochi. „Zeg me eerst eens, gevangene, ja, ik bedoel jou met die rooie baard, wie jij eigenlijk bent. Jij beweert geen verrader te zijn.”

„Nee, dat ben ik niet, dat ben ik nooit geweest. Mijn vader is in 't leger van de prins bij Heiligerlee gesneuveld en ik ben net als mijn vader, een goede vaderlander.”

„Zeg me eerst je naam eens.”

„Hessel Hovelink heet ik!”

„Hessel Hovelink. Die naam heb ik meer gehoord. Wacht eens, Krijn. Die jongen die hier geweest is, heette die geen Hovelink? Was dat niet Harm Hovelink?”

„Ja zeker, wachtmeester, dat was Harm Hovelink, een prima jongen als u 't mij vraagt. Hij was de eerste die zo'n vent uit het hooi trok, heeft Poorters Jan me verteld.”

„Harm is mijn jongen!” zei de gevangene, „hij heet naar mijn vader. Dus als ik het goed begrijp, ben ik door mijn eigen jongen uit het hooi getrokken. O God,” zuchtte hij, „ik dank U, ik dank U, m'n jongen leeft nog.”

„En je vrouw ook, hoor,” zei Krijn. „Ik ben er onlangs nog geweest. Ze woont in de Brouwerssteeg.”

„Dat klopt niet. Ze moet op de molen wonen aan de Zuiderwal. Daar was ik acht jaar geleden molenaar.”

„Zij woont daar nu niet meer,” zei de wachtmeester. „Daarvoor heeft onze vriend Roelof gezorgd.”

„Heeft Roel mijn vrouw van de molen gejaagd?” vroeg Hessel.

„Ja, daar komt het zo ongeveer op neer. Maar wat zei je straks over Roel. Heeft die jou in de handen van de Spanjaarden gespeeld?”

„Ja zeker, wachtmeester. U weet wel dat Lochem in '82 door de Spanjaarden werd belegerd. We zouden een uitval doen en daaraan deed ik natuurlijk mee. Ik zei tegen mijn knecht Roel, die hier voor u staat: „Jongen, je gaat mee. Dat is weer een man meer.” Hij ging mee en wist het zó te versieren dat ik in handen van de Spanjaarden viel. Acht jaar lang ben ik gevangene geweest. Omdat ik molenaar was, hebben ze mij gebruikt bij hun molenwagens en daarmee heb ik het gehele land doorgezworven. Wat heeft die vent aan mijn vrouw verteld?”

„Dat zal ik je wel zeggen,” zei Krijn. „Hij heeft haar verteld dat jij gesneuveld was. En nu heeft hij haar met verradersgeld van de molen afgeholpen. Zodoende zit hij nu in het molenhuis en je vrouw en Harm zitten in de Brouwerssteeg.”

„Wat valt die Roel mij verschrikkelijk tegen,” zei Hovelink. „Ik meende dat ik op hem kon vertrouwen en al deze jaren was het een prettige gedachte voor me dat de molen toch gewoon door kon draaien en dat mijn vrouw zodoende niet zonder verdiensten zat.”

„Eén ding is mij nog niet duidelijk, Hovelink,” zei de wachtmeester. „Ik begrijp niet hoe je nu in dat hooi op die wagen gekomen bent. Je deed in het Spaanse leger dienst bij de molenwagens, zei je toch, is 't niet?”

„Ja zeker, wachtmeester, dat deed ik. Maar toen er plannen gemaakt werden om door een list Lochem in handen te krijgen, werd er omgezien naar iemand, die in Lochem bekend was en dus als gids zou kunnen dienen. Zo kwamen ze bij mij terecht

en ik verklaarde me direct bereid mee te doen. Ik hoopte op die manier binnen de stad te komen en als ik daar eenmaal was, zou ik wel verder zien."

„Juist, dat is heel begrijpelijk. Merkwaardig dat het nu uitgerekend je eigen jongen geweest is die je uit het hooi heeft getrokken."

„Ja wachtmeester, het kan soms wonderlijk gaan in de wereld. Ik had de hoop al opgegeven ooit mijn vrouw en mijn jongen te zullen terugzien en kijk nu eens aan. Lochem wordt gered en ik ben weer bij mijn gezin." Vergenoegd streek de molenaar over zijn baard. „Lummigje zal me niet meer kennen, denk ik," zei hij, „als ze me met zo'n baard ziet. Die heb ik nooit gehad en dan nog wel zo'n rooie. Dat valt nog zo op ook."

„Je begrijpt dat jij geen gevangene meer bent, Hovelink," zei de wachtmeester. „Je bent zo vrij als een vogeltje in de lucht."

„Dank u wel, wachtmeester. U begrijpt nu zeker wel waarom ik zo te keer ging, toen ze mij voor een verrader aanzagen?" vroeg Hessel lachend.

„Neem me maar niet kwalijk dat ik zo tegen je uitpakte, Hovelink," kwam Krijn er nu tussen. „Eerlijk, ik wist niet beter of ik had met een lelijke landverrader te doen."

„Als ik even mag, wachtmeester," ging Krijn verder. „Zou het geen tijd worden dat de vrouw van Hovelink gewaarschuwd wordt? Dat goede mens weet nog van niets. Als u het goed vindt, wachtmeester, wil ik wel even naar de Brouwerssteeg lopen en het haar zeggen."

„Goed dat je daarmee komt, Krijn," zei Ballochi. „Maar we zullen dat toch iets anders versieren dan jij het voorstelt. Zijn vrouw weet niet beter of ze is al acht jaar weduwe. Als haar nu zo opeens wordt verteld dat haar man nog leeft, zou zij zich kunnen doodschrikken. Nee, nee, dat doen wij anders."

XI. HESSEL RAAKT Z'N ROOIE BAARD KWIJT

Toen Harm met Mieke en zijn arm vol hooi thuiskwam, werd hij door moeder Lummigje allesbehalve vriendelijk ontvangen. Hij zag dadelijk dat moeders gezicht op storm stond en begon daarom met een vloed van woorden alles te vertellen wat er die morgen bij de Smeepoort was gebeurd.

„Wacht maar eens even, Harm,” zei moeder. „Dat is allemaal o zo mooi en ik ben blij dat de Spanjaarden Lochem niet gekregen hebben, maar we moeten eerst eens een woordje wisselen over de streek, die je uitgehaald hebt. Je begrijpt wel, jongen, dat dat geen werk is. Kom ik me daar vanmorgen op en denk: O, Harm ligt nog lekker te slapen. Laat hem nog maar een poosje. Ga ik Mieke melken en dan pannekoeken bakken. Tegen dat ik daarmee klaar ben, zal ik de jongen wel roepen. Kom ik in het schuurtje en . . . geen Mieke, wel een pan vol melk. Ik begreep er niets van en dacht dat de geit gestolen was. Maar toen ik met de melk binnenkwam en die op tafel zette, zag ik dat er met krijt wat op de tafel geschreven was. Wel zeker, die jongen gaat 's morgens voor dag en dauw de deur uit zonder dat moeder ergens van weet. Dat komt niet te pas, Harm. Nee, zeg nu maar niets, het komt niet te pas. Je had daarover met mij moeten praten, snap je dat niet?”

„Ja moeder, maar ik was bang dat u het niet goed zou vinden en ik had met Jan afgesproken dat we Roel eens lekker te pakken zouden nemen. Geesje en Drees van boer Jalink zouden ook mee-

doen. We wilden met z'n vieren net zoveel hooi uit de wagens trekken als we maar konden. Dat had die molendief best aan ons verdiend, meenden we."

„Dus jij ging je zelf wreken? Dat is al fout, Harm, dat weet je heel goed. Als de mensen ons kwaad doen, moeten we de wraak aan God overlaten, dat heb ik je vaak genoeg gezegd als je zat te schelden op Roel, dat weet je nog wel."

Harm liet zijn hoofd hangen. Hij voelde dat moeder gelijk had en dat hij iets had gedaan wat niet door de beugel kon.

„Het is nu gelukkig goed afgelopen," ging moeder Lummigje verder, „maar stel je nou eens voor dat je in dat gevecht gesneuveld was? Nee, zeg nu maar niets, dat had gekund, Harm. Dan was ik alles kwijt geweest: eerst je vader en dan jou. Voel je wel hoe vreselijk dat geweest zou zijn? Nu heeft God je gelukkig gespaard en ben je weer gezond thuisgekomen, maar het had ook anders kunnen zijn."

„Maar ik heb toch het eerst ontdekt dat er Spanjaarden onder het hooi zaten, moeder. Ik heb die vent eruit getrokken ook, eerst zijn laars en later helemaal. 't Was overigens een vreemde Spanjaard, hij had rood haar en een grote, rooie baard. Ik hoorde later dat het een Hollander was, dus dan zal het nog een verrader zijn ook. Gelukkig zit hij nu in de Blauwe Toren."

Nu Harm eenmaal aan het vertellen was, liet zijn moeder hem zijn gang maar gaan. De jongen was er zó vol van. En wat hij vertelde, was ook heel mooi. Haar preek had niet veel indruk op hem gemaakt, dat zag ze wel.

Opeens hield Harm midden in zijn verhaal op. „Moeder, ik hoor gerammel aan de deur," zei hij. „Er schijnt volk te zijn, wacht, ik zal eens even gaan kijken." Weg was Harm.

Toen hij de deur geopend had, zag hij dominee Sigelius op de stoep staan. Hij kende de dominee best, want hij ging elke zondag met zijn moeder naar de kerk.

„Ik ben hier toch bij de weduwe Hovelink, is 't niet?” vroeg de dominee.

„Ja zeker, dominee, komt u binnen.”

„Zo, zo, en dan zul jij Harm van de weduwe Hovelink zijn, denk ik.”

„Zo noemen de mensen mij altijd. Wacht, ik zal moeder even waarschuwen.” Meteen rende hij naar achteren en riep: „Moeder, hier is dominee Sigelius.”

De dominee was Harm op de voet gevolgd en zo stond hij opeens voor de verschrikte Lummigje.

„Dominee,” zei ze, „wat is er? Harm heeft toch geen lelijke streek uitgehaald? Ik schrik ervan.”

„Er is in het minst geen reden om te schrikken, vrouw Hovelink, en wat Harm betreft, over een lelijke streek weet ik niets, wel over een mooie daad.”

„O, u bedoelt dat hij die soldaten heeft ontdekt?”

„Ja zeker, dat is geen kleinigheid. Als Harm dat niet had gedaan, zou ons goede Lochem nu misschien al in de macht van de Spanjaarden zijn. Nee, geloof gerust dat heel de stad dankbaar is voor wat je jongen deed. Iedereen spreekt over Harm van de weduwe Hovelink. Ten onrechte overigens.”

„O, dat ben ik goed met u eens, ten onrechte, er hoeft over Harm niet gepraat te worden.”

„Maar zo bedoel ik dat „ten onrechte” niet, dat zult u straks wel horen.”

„Wat hebt u dan toch, dominee?” vroeg Lummigje. „U kijkt zo stralend. Ik dacht dat u voor narigheid kwam.”

„Narigheid, zeg je? Nee, daar kom ik vandaag nu eens niet mee. 't Is vaak wel zo dat een dominee erop uit moet als er ergens een nare boodschap gebracht moet worden, maar omgekeerd mag een dominee ook wel eens een blijde tijding brengen. Dat behoort eigenlijk meer bij mijn werk. Ik mag immers steeds aan

de mensen de Blijde Boodschap brengen. De boodschap dat de Here Jezus op aarde is gekomen om de zonden der mensen weg te nemen en om de dood te overwinnen. Dat is de mooiste boodschap, die er ooit op aarde is gehoord, vind je ook niet, vrouw Hovelink?"

„Ja zeker, dominee. Maar die Boodschap komt u toch vanmorgen niet brengen? Of wel soms?"

„Nee, daarvoor kom ik nu niet. Toch heb ik een goede tijding. Je hebt zeker gehoord dat Roelof Vunderink in het komplot zat? Dat hooi was zogenaamd voor hem bestemd."

„Harm heeft het mij verteld. Wat gemeen toch eigenlijk van die Roel om onze stad eraan te wagen alleen maar om wat verradersloon op te strijken."

„Ja zeker, dat is gemeen. Roel zit nu in de Blauwe Toren en daar zal hij voorlopig wel blijven. Maar nu de molen. Het is uitgekomen dat hij de pacht heeft betaald met verradersgeld. Hij mag dus nooit meer naar de molen terug. Die is weer voor u, heeft de burgemeester me zojuist verteld."

„O, is dat de goede tijding, die u komt brengen?"

„Nou ja, vind je het dan niet mooi?"

„Och dominee, zeker is het mooi. Maar nu Roel weg is, kan ik met Harm alleen toch onmogelijk de molen drijven. Als mijn man nu nog leefde . . ."

„Zeker, dan was om zo te zeggen de zaak volmaakt."

„Juist dominee, maar nu blijft daar altijd nog die leegte. Het is nu al acht jaar geleden dat hij sneuvelde."

„Hoe weet je dat?"

De vrouw keek de dominee bevreemd aan. „Hoe ik dat weet?" zei ze. „Wel, dat heeft Roel me verteld. Die is immers met mijn man meegetrokken?"

„En heb je dat geloofd ook?"

„Ja, wat moest ik anders?"

„Maar nu je weet welke lelijke rol Roel heeft gespeeld, mag je ook nog wel eens nadenken over zijn praatje van acht jaar geleden.”

„Wat bedoelt u, dominee? Zou hij het gelogen hebben dat Hessel gesneuveld is?”

„Misschien. Zo'n man is tot alles in staat.”

„O, ik moet er niet aan denken. Als Hessel niet gesneuveld is, waar is hij dan? Ik heb nooit meer iets van hem gehoord.”

„Mag ik eens een gekke vraag doen, vrouw Hovelink?”

„Zeker, dominee. Alleen weet ik niet of ik hem kan beantwoorden.”

„Dat kunt u vast, want ik wilde vragen welk haar uw man had.”

„Rood haar, dominee, vuurrood. Ik heb hem er dikwijls mee geplaagd en vaak gezegd:

Rood haar en elzehout,
Zijn niet op goede grond gebouwd.

Maar waarom vraagt u dat?”

„O, dat snap ik wel, moeder,” praatte Harm vóór de dominee.

„Die kerel die ik uit het hooi getrokken heb, had immers ook rood haar en een grote, rooie baard.”

De dominee lachte maar eens.

„Een baard had Hessel niet,” zei de vrouw. „Ik zei altijd: „Het is al mooi genoeg dat je hoofd vol zit met rood haar, laat er nu alsjeblieft je gezicht ook niet onder groeien”.”

„De kerel over wie jij het hebt, Harm, is nu in de Blauwe Toren.”

„Z'n verdiende loon, dominee. Een verrader, hè?”

„Nee, dat is nu het gekke, die man beweert geen verrader te zijn. Hij is een goede Nederlander, maar de Spanjaarden hebben hem acht jaar geleden gevangengenomen en nu hadden ze hem geprest in het hooi te kruipen om zo binnen Lochem te komen. Hij kon dan als gids dienen, omdat hij de stad goed kent.”

Moeder Lummigje staarde de dominee strak aan. „Acht jaar geleden . . . rood haar . . . kent goed de weg in Lochem,” mompelde ze. Toen ineens zei ze: „Dominee wil toch niet zeggen? Nee, dat is onmogelijk.”

„In de bijbel staat: bij God zijn alle dingen mogelijk.”

„Dominee!” schreeuwde Lummigje, „dominee, zeg het me nu dadelijk: is het Hessel?”

„Ja vrouw Hovelink, die man met die rooie baard is Hessel Hovelink, jouw man . . .”

Toen viel Lummigje met haar hoofd op haar armen op tafel en ze huilde, ze huilde als een klein kind en het waren tranen van blijdschap.

Ook Harm huilde, maar niet zo onstuimig als zijn moeder. Hij had zijn vader nooit gekend. Alleen riep hij: „Nu heet ik niet langer Harm van de weduwe Hovelink.”

Toen de eerste schrik voorbij was, zei dominee Sigelius: „Gaan jullie mee? Hessel zit in de Blauwe Toren met smart op jullie te wachten. Hij wou zelf naar de Brouwerssteeg komen, maar dat vond de wachtmeester niet goed. „Je vrouw zou zich doodschrikken,” zei hij. En daarom heeft hij mij gevraagd deze blijde boodschap aan je te brengen. Zullen we gaan?”

„Ja dominee, maar wilt u eerst met ons God danken? In de grote vreugde zouden we het voornaamste vergeten.”

Daarop knielden zij allen neer en dankte de dominee voor de rijke zegen, die God aan het gezin Hovelink had geschonken.

Op weg naar de Blauwe Toren zag Harm Geesje Jalink lopen. Hij riep: „Gees, Gees, hoor eens even.”

Lachend kwam het meisje op hem toe en nog vóór Harm wat kon zeggen, zei ze: „Vader heeft die drie voer hooi gekocht. Het hooi dat wij geplukt hebben, is natuurlijk helemaal vertrapt, daarom zei vader dat jij bij ons een flinke portie hooi mag halen.”

„Ik zal er met mijn vader over praten.”

„Je vader? Harm, wat is dat nu voor praat?”

„Dat is goeie praat zou ik denken, Gees. Weet je nog dat de kerel die ik uit het hooi haalde rood haar had?”

„O ja, ik zie hem nog voor me.”

„Nou zeg, dat was mijn vader. Ik wist het natuurlijk niet, want ik heb hem nooit gekend. Dominee Sigelius is het zojuist komen vertellen. We gaan erheen. Nou, dag hoor, ik zie je nog wel eens en bedankt voor het hooi.”

Harm holde zijn moeder en de dominee achterna en liet een verbaasde Geesje het nakijken.

In een apart vertrek in de Blauwe Toren had de ontmoeting plaats. Wachtmeester Ballochi had dat zo geregeld. Er moesten geen vreemden bij zijn.

Man en vrouw vielen elkaar om de hals en de eerste ogenblikken deden ze niets anders dan huilen.

„Wat is God goed, vrouw,” snikte Hessel. „Wat is God goed. Hij heeft het kwaad dat de vijand beraamd had voor ons ten goede doen keren. Nu zijn we weer bij elkaar en gaan we weer naar de molen. En wat is Harm groot geworden! Wat wonderlijk, zeg Lummigje, dat hij het was die mij aan mijn been uit het hooi trok. Het kan toch heel vreemd lopen in de wereld.”

Ze praatten alle drie door elkaar. Er was ook zoveel te vertellen.

Maar toen de eerste ontroering voorbij was, zei Lummigje: „Zeg Hessel, wil je die rooie baard wegscheren? Ik zou je graag terug hebben zoals je altijd geweest bent, kun je dat begrijpen?”

„Natuurlijk, Lummigje, ik zal er zo gauw mogelijk voor zorgen. Bij de Spanjaarden had ik er geen gelegenheid voor en wilde ik ook niet. Ik liet de baard groeien als een soort vermomming. Kom, laten we nu afscheid gaan nemen van de wachtmeester en dan gaan we naar huis.”

Ze kwamen in het vertrek waar Ballochi was. De dominee zat nog met hem te praten. Krijn en Janus waren er ook.

„Dat blijft dus afgesproken, dominee. Morgen worden de doden begraven en overmorgen hebben we 's avonds een dankdienst in de Gudule-kerk,” zei Ballochi.

„Afgesproken, wachtmeester.”

Dominee Sigelius groette en vertrok.

„Wel Hessel,” vroeg Ballochi. „Je vrouw is zeker heel blij dat ze je terug heeft?”

„Geweldig, wachtmeester, en ik niet minder dat ik haar en de jongen terug heb.”

„Ja meneer,” zei Lummigje nu. „We zijn o zo blij, maar ik heb gezegd: „Hoor eens, Hessel, scheer alsjeblieft die rooie baard af. Ik wil je terug hebben zoals je altijd geweest ben”.”

„Dat kan ik begrijpen en het kan dadelijk gebeuren. Zeg Krijn, roep jij onze barbier eens even. We hebben hier een barbier,” legde hij uit, „die voor de soldaten zorgt. Die kan jou wel even van je baard verlossen.”

Toen Hessel een halfuur later met zijn vrouw en zijn jongen naar huis ging, had hij weer een glad gezicht, net als vroeger.

„Ziezo,” zei Lummigje, toen ze thuis waren, „nu kan ik je weer behoorlijk een zoen geven, lieve man.” En ze deed het dadelijk.

Er was veel rouw in Lochem om de zestien mannen van de wacht die gesneuveld waren bij de verdediging van de stad. Bij de begrafenis was heel Lochem op de been en werd veel geld ingezameld om de weduwen in hun nood te helpen.

Toen de volgende avond een dankstond zou worden gehouden, stroomde de Gudule-kerk vol.

Dominee Sigelius preekte over Psalm 126 vers 1 en 2: „Een Liedt Hammaäloth. Als de *Heere* de gevangenen Zions wederbracht, ware wij gelijk degenen die droomen.

Doe wert onze mont vervult met laechen ende onze tonge met

gejuich: doe seyde men onder de Heijdenen: De Heere heeft groote dingen aan dese gedaen!”

De dominee hield een mooie preek over deze tekst. De mensen luisterden met grote aandacht en velen lieten hun tranen de vrije loop, toen Psalm 126 vers 1 gezongen werd:

Als Godt Zions gevang'nen al
Tsaem verlost heeft na sijn geval
Soo waren wij verheught al t'saem,
Gelijck sij die droomen bequaem.
Onze mont is gantsch vol gewesen
Van vreught en lofsange gepresen:
Dan sprack 't volck alleszins: Welaen
Godt heeft Syn volck wat groots gedaen.

Roel Vunderink kreeg een behoorlijke gevangenisstraf. Zijn vrouw moest met de kinderen het molenhuis verlaten en weer in het huisje in de Brouwerssteeg gaan wonen. Harm werd nu molenknecht bij zijn vader, maar wat hij verdiende, moest hij elke zaterdag bij de vrouw van Roel brengen. Die stumper kon het niet helpen dat haar man zulke verkeerde dingen had gedaan. Poorters Jan en Harm bleven dikke vrienden en vaak gingen ze naar boer Jalink om met Geesje en Drees nog eens te praten over de vier hooiplukkers van Lochem.

XII. NASCHRIFT VAN DE AUTEUR

Dit verhaal is echt gebeurd en wel in 1590. In welke tijd is moeilijk te zeggen. De oude geschiedschrijver Emanuël van Meteren beweert (Deel I, p. 363) dat de overval plaats had op 29 oktober 1590. Maar de heer G. Prop zegt in zijn boek: De historie van een kleine landstad „Lochem” op p. 106: „Het was in de zomer van het jaar 1590 in de tijd van het hooien.”

Dat lijkt heel aannemelijk, want in de zomer trok het niemands aandacht, dat er wagens met hooi binnenreden. Dat gebeurde dagelijks. Op 29 oktober zou dit zeker de aandacht hebben getrokken en op z'n minst verdacht zijn geweest.

De meeste personen zijn historische figuren: dominee Sigelius was in 1586 predikant geworden te Lochem. Ook wachtmeester Ballochi is een historische figuur, evenals de pastoor van Zutphen, wiens naam ik helaas niet heb kunnen vinden.

„Des Poortiers Zoon, met een andere jongen, begonnen Hooi van den wagen te trekken,” vertelt Van Meteren. Dat is dus ook beslist historisch.

Het was duidelijk dat de Spanjaarden wraak wilden nemen over het turfschip van Breda. Daarom gebruikten zij de list van de hooiwagens, maar deze list is, dank zij Harm, Jan, Geesje en Drees grandioos mislukt.

INHOUD

	Blz.
I. Roel Vunderink brengt geen mooie boodschap . . .	7
II. „Je vader was een slimme man, Harm!“	17
III. Harm, wat haal je nou een domme streek uit! . .	24
IV. Zou Roel een verrader zijn?	33
V. Harm trekt de stoute schoenen aan	41
VI. Roel heeft een benauwd halfuurtje	50
VII. „Jan, we zullen die molenaar eens flink te pakken nemen!“	59
VIII. Heeft een Spanjaard rood haar?	68
IX. Lochem wordt gered	77
X. Roel krijgt de schrik van zijn leven	85
XI. Hessel raakt z'n rooie baard kwijt	92
XII. Naschrift van de auteur	101